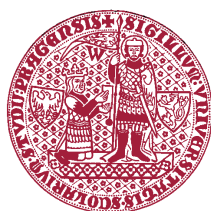

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2018

Bc. Jana Řezníčková

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Worldschooling

**Vzdělávání dítěte cestováním jako
alternativní model výchovy a vzdělávání**

Bc. Jana Řezníčková

Katedra Pedagogiky

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Šaroch, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)

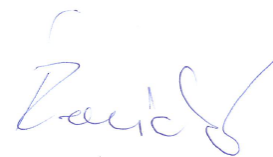
Studijní obor: N PG (7504T298)

2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vzdělávání dítěte cestováním jako náhrada tradičního vzdělávacího modelu“ vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....
Podpis

Děkuji PhDr. Jaroslavovi Šarochovi, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, věcné připomínky, dobré rady a vstřícnost při konzultacích a vypracování diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala Ing. Gabriele Čížkové za rady při zpracování a Marcelovi Dalíkovi, za psychickou podporu v průběhu psaní práce. Další poděkování patří Mgr. Evě Tučkové z Ministerstva školství za konzultaci k metodice a statistickým údajům.

ABSTRAKT

Cílem této práce je sjednotit dostupné informace o worldschoolingu a u vybraného vzorku zjistit dopady jeho praktického uplatnění.

Hlavní přínos práce tkví v porovnání pozitiv, jako jsou získání nadhledu, přehledu, či rozsáhlému posunu v oblasti jazyka či geografie i negativ takovéto výchovy, jako jsou vytržení, nestabilita či sociální izolovanost. Další latentní pozitiva i negativa vyplynou z výzkumné části, která bude zaměřena na rozhovory s rodinami, které worldschooling již praktikují. K dosažení těchto cílů bude použito odborné literatury zaměřené na toto téma, převážně cizojazyčné, především však pomocí narativů.

KLÍČOVÁ SLOVA

socializace, worldschooling, jazyková vybavenost, cestování, pedocentrismus, alternativní vzdělávání, odškolnění, Illich, domácí vzdělávání

ABSTRACT

This thesis's aim is to unite the worldschooling information available, show different educational models in various countries where it would be the easiest to execute for Czech families, suggest an advancement and an example of such education. Further on detect its benefits and weaknesses.

The main contribution of the thesis lays in the comparison of the obvious benefits such as unworldliness, overview, or extensive progression in the field of language or geography as well as the negatives of such upbringing such as uprooting, instability or social isolation. Later on the latent advantages and disadvantages shall arise from the research part which will be focused on interviews with families already practising worldschooling. To meet the goals, specialized literature will be used, prevailingly a foreign one, most of all however using naratives.

KEY WORDS

socialization, worldschooling, language skills, travel, pedocentrism, alternative education, unschooling, Illich, homeschooling

Obsah

1	ÚVOD	9
2	TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1	Worldschooling a další terminologie.....	12
2.1.1	Cestovatel pobývajících na jednom místě	14
2.1.2	Nekonvenční tradicionalista	15
2.1.3	Organizovaný dobrodruh	16
2.1.4	Světový descolarizátor	17
2.1.5	Další termíny.....	18
2.2	Sociokulturní aspekt	22
2.2.1	Adaptabilita.....	22
2.2.2	Rodinné prostředí.....	22
2.2.3	Jazyková bariéra	23
2.3	Právní aspekt worldschoolingu.....	24
2.3.1	Relevantní právní normy	24
2.3.2	Povinná školní docházka	25
2.3.3	Povinné předškolní vzdělávání	25
2.3.4	Plnění povinné školní docházky v zahraničí.....	26
2.3.5	Kmenová škola	28
2.3.6	Povinnosti při vzdělávání v zahraničí a zkoušky.....	29
2.3.7	Zkoušky	31
2.3.8	Český jazyk při návratu do ČR	33
2.3.9	Ukončení základního vzdělávání	33
2.3.10	Přestupky	34
2.3.11	Worldschooling ve vztahu k ŠVP A RVP	34
3	METODOLOGICKÁ ČÁST	36
3.1	Cíl výzkumu	37
3.2	Výzkumná metoda.....	37
3.3	Průběh šetření	38
3.4	Výzkumná část	41
3.5	Respondenti	41
3.5.1	Pohlaví:	41
3.5.2	Věk.....	42
3.5.3	Počet dětí.....	44
3.5.4	Věk dětí.....	45

3.5.5	Lokace.....	46
3.6	Odpovědi respondentů.....	47
3.6.1	Kategorie worldschoolingu.....	47
3.6.2	Příběhy rodin.....	48
3.6.3	Věk pro worldschooling.....	54
3.6.4	Jazykové vybavení a překážky	55
3.6.5	Kulturní odlišnosti a začlenění	57
3.6.6	Příprava na worldschooling	62
3.6.7	Vzdělávání pomocí worldschoolingu	65
3.6.8	Právní aspekty worldschoolingu.....	68
3.6.9	Klady a zápory	69
3.6.10	Pohled dětí na worldschooling.....	76
3.6.11	Finanční aspekt	78
4	ZÁVĚR	80

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Pohlaví respondentů v Čechách.....	41
Obrázek 2 - Pohlaví respondentů v zahraničí.....	42
Obrázek 3 - Věk respondentů v Čechách	42
Obrázek 4 - Věk respondentů v zahraničí	43
Obrázek 5 - Věk dětí v Čechách.....	44
Obrázek 6 - Věk dětí v zahraničí.....	44
Obrázek 7 - Věk dětí v Čechách na počátku	45
Obrázek 8 - Věk dětí v zahraničí na počátku	45
Obrázek 9 - Lokace česky odpovídajících respondentů	46
Obrázek 10 - Lokace respondentů v zahraničí	47
Obrázek 11 - Jazykové bariéry	55
Obrázek 12 - Kulturní odlišnosti	57
Obrázek 13 - Přijetí v kolektivu	59
Obrázek 14 - Přípava na worldschooling	62
Obrázek 15 - Způsob obživy	78
Obrázek 16 - Výše příjmů	78
Obrázek 17 – Dostatečnost příjmů	79

1 ÚVOD

Téma této práce je worldschooling, neboli vzdělávání světem. Představa je, že rodina s dítětem odjede do zahraničí za účelem vzdělávání mimo Českou republiku. Cílem tohoto počínu je rozšíření horizontu dítěte, jeho poznávání, poznání jiných kultur, hledání hodnot, zkrátka poznání jiného prostředí než českého a to včetně jiných zvyklostí, lidí a způsobů chování. Dítěti by mělo být nabídnuto několik různých životních způsobů a dítě samo s pomocí rodičů, případně asistentů (psychologů, externích lektorů) by mělo být schopno si tímto vytvořit svoji vlastní jedinečnou identitu nevztahující se pouze k jednomu místu, k jedné kultuře, k jednomu způsobu řešení konfliktních či stresových situací, či k jednomu způsobu žití života. Dítě by mělo být schopno si utvářet vlastní pojetí sebe sama, měl by se mu rozšiřovat celkový přehled o světě, o rozdílech a jedinečnosti jeho samého, zároveň také by měl mít veliký nárůst v oblasti vědomostí, jak je typické pro tento věk. Obzvláště veliký posun by mimo jiné spočíval v oblastech geografie, sociální inteligence ale především jazyka. Nicméně tato metoda vzdělávání je poměrně málo využívána v českém prostředí, proto se tato práce bude zabývat i legislativní stránkou a tím, jak ji uvést v praxi.

Otázkou však zůstává, jak to celé bude na dítě opravdu působit. Jestli ho to bude skutečně zajímat, zda to bude přínosné, zda je dítě na takovou změnu připraveno a nejen zda je připraveno dítě, ale také rodič. Pro rodiče bude nezbytné, aby celý proces zvládl jak psychicky, tak organizačně, vědomostně, finančně, ale i administrativně. Rodič bude muset přejít do veliké míry na domácí vzdělávání. To vše je velmi náročný úkol, kterého zajisté nebude schopný každý. Chce to mimo jiné i vyjít ze své komfortní zóny. Dítě ještě před vycestováním bude muset prokázat jistou míru sociální inteligence a adaptabilitu. Za další i jistou odolnost při přijímání kulturních odlišností a různého chování svých vrstevníků. Bude nuceno mluvit jiným jazykem již od začátku, což by mohlo být významným problémem zároveň však i významným posunem pro rozvoj komunikativně-jazykové kompetence. To máme v porovnání s anglicky mluvícími zeměmi jako velkou nevýhodu. Dětem z anglicky mluvících zemí bude pro začátek stačit pouze vybrat jinou zemi, kde se také mluví anglicky. Bohužel pro nás se česky mluví pouze v České republice, tak dítě bude nuceno překonávat jazykové bariéry, ať se s rodinou vydají kamkoli.

Nezbytně důležitý je právní aspekt tohoto celého procesu. Je třeba znát české zákony pojednávajícím o tomto tématu, stanovit individuální vzdělávací plán (IVP) na základě

zařazení do české školy a také mít prostudovanou Bílou knihu. Je potřeba také zvážit ekonomickou situaci rodiny a podle ní si danou zemi vybrat.

K získání hlavního náhledu na pozitiva a negativa jednotlivých kategorií budou dotazovány rodiny, které již worldschooling provozují a bude čerpáno z jejich zkušeností, z čehož vyplyne porovnání kladů a záporů jednotlivých kategorií.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Worldschoooling a další terminologie

Na worldschoooling lze nahlížet jako na náhradu tradičního vzdělávacího modelu modelem alternativním. Pojem „alternativní“ je odvozen z latinského „alter“, což v překladu znamená jiný, druhý, odlišný, protikladný (Hrdličková, 1994).

Alternativní školy tedy uplatňují něco nového, netradičního, experimentují a zásadně odmítají znaky klasických škol. Snaží se žákům i učitelům poskytnout radost jak ze života, tak z učení. Velmi důležité je, že se snaží všemožně zpříjemnit výuku a povzbudit chuť k učení, poznávání a pomáhání druhým (Rýdl, 1991).

Britský slovník definuje alternativní vzdělávání jako: „Alternativní vzdělávání (alternative schooling) je obecný termín označující takové školní vzdělávání, které je odlišné od vzdělávání nabízeného státem nebo jinými tradičními institucemi: alternativní školy jsou obvykle (nikoli nezbytně) spojeny s radikálními koncepcemi vzdělávání, jako je např. odmítání formálního kurikula či formálních metod výuky“ (Gordon, Lawton, 1993).

Worldschoooling je pojem, který v českém prostředí nemá ekvivalent. Jedná se o termín, který ukotvil Eli Gerzon a který o worldschooolingu říká: „Je to, když celý svět je tvá škola místo toho aby škola byla celý tvůj svět.“ Sám Gerzon cestoval během svých studií. Tvrdí, že worldschoooling je o aktivním poznávání a učení se ze světa kolem nás: domova, rodiny, přátel, lidí různých minulostí a pocházejících z různého zázemí, knihoven, parků, sportů, škol, měst a celosvětové sítě. Také zdůrazňuje, že člověk se má vždy čemu přiučit ať už má tituly, je doktor či se vzdělával sám z tohoto celého světa kolem nás. (Gerzon, 2017)

V pedagogickém slovníku nacházíme také terminologii vyučování v cizině. „*Zvláštní způsob plnění povinné škol. Docházky při dlouhodobém pobytu žáka v zahraničí. Realizuje se: 1. ve školách při zastupitelských úřadech; 2. v mezinárodních nebo místních školách; 3. individuální výukou. Ve druhém a třetím případě žák vykonává v ČR předepsané zkoušky.* (Lit. Vyhláška č. 291/1991 Sb.)“

Ne nutně se tedy musí spojovat s cestováním, především jde o **aktivní poznávání světa kolem nás**. Nicméně cestování je jeho nejčastějším projevem. Cestováním získáváme přehled, rozhled a nadhled. Cestování nabízí široké oblasti, ve kterých se jednotlivci mohou zdokonalovat, ať už se jedná o organizační schopnosti při zařizování letenek, aut, orientace v mapě či orientace v novém prostředí. Opíráme se zde i o učení Komenského, který

akcentoval pátý stupeň vzdělávání, neboli apodemii, neboli právě ono cestování za poznáním. Vrcholem Komenského pedagogické soustavy je koncept celoživotního vzdělávání, neboť člověk by měl usilovat o sebezdokonalování i ve věku mužnosti a stáří. Přitom Komenskému zdaleka nešlo jen o znalosti a vědomosti, jako spíše o formování a výchovu harmonicky rozvinuté lidské bytosti, čemuž právě cestování velmi napomáhá (Komenský, 2009)

To je jeden možný typ kategorizace worldschoolingu. Další navrhuje Ashley Dymock ve své publikaci *Worldschooling, aneb jak revolucionizovat výchovu a vzdělávání dítěte rodinným cestováním*. Ta navrhuje rozřazení worldschoolingu do následujících čtyř kategorií:

1. Cestovatel pobývající na jednom místě
2. Nekonvenční tradicionalista
3. Organizovaný dobrodruh
4. Světový descolarizátor

2.1.1 Cestovatel pobývající na jednom místě

Zprvé stojí za zmínku, že worldschooling se nemusí praktikovat pouze při dlouhodobém cestování. Do kategorie worldschooling se řadí i cestování na kratší časový úsek, jde totiž o nastavení mysli. Jedná se převážně o to, jakým způsobem se děti učí a o roli cestování v onom výchovném a vzdělávacím procesu. Nezáleží tolik na tom, kolik se s dětmi cestuje, jako spíše proč se s dětmi cestuje.

V tomto pojetí mohou i dva měsíce být dostatečné, mnoho rodin nechce nebo si nemůže dovolit cestovat déle. Nicméně stát se cestovatelem s jedním místem pobytu může předznamenat kroky k delším cestovatelským plánům. Dětem se poté dá nabídnout úžasné vzdělávací možnosti jen tím, že s dětmi cestuje, kdy může.

Od cestovatelů pobývajících na jednom místě se nevyžaduje žádná určitá výuková metoda přesahující rámec worldschoolingu. Nezáleží na tom, zda jsou děti vzdělávány doma, či jdou cestou descolarizace, či navštěvují alternativní, soukromé či veřejné školy. Hlavní myšlenka je, že rodina tráví většinu času na jednom místě doma v rodné zemi, ale příležitostně cestují.

Tento způsob funguje nejlépe pro rodiny, které nemají pasivní příjmy, či mají rodinné povinnosti, které jim nedovolují dlouhodobě cestovat. Také se to hodí pro rodiny, které mají rádi stabilitu, chtějí být zainteresováni v zaběhlé komunitě, či si pěstují jejich vlastní potraviny.

Jedná se dále o skvělý startovní bod pro rodiny, které se chtějí věnovat více extrémnímu worldschoolingu, či si právě shánějí pasivní příjmy. Další možností, spadající do této kategorie je také si zařídit bydlení v zahraniční lokalitě, odkud by rodina čas od času mohla vycestovat.

2.1.2 Nekonvenční tradicionalista

Jedná se o rodiče, kteří vědí jak používat tradiční systémy nekonvenčními způsoby k dosažení nekonvenčních výsledků. Praktikující vědí, že když zkombinují cestování s místními zahraničními školami, tak mohou dětem poskytnout jedinečné sociální a edukační zkušenosti.

Určitě bychom mezi ně mohli řadit třeba studenty na Erasmu. Erasmus+ si klade za cíl zvýšit kvalitu a přiměřenost kvalifikací a dovedností. Dvě třetiny prostředků z tohoto programu jsou určeny na stipendia více než 4 milionům osob za účelem studia, odborné přípravy, práce či dobrovolnické činnosti v zahraničí v období 2014–2020. Pobyt v zahraničí může trvat od několika dnů až po jeden rok.

Programu Erasmus+ se mohou zúčastnit studenti, učitelé, učni, dobrovolníci, vedoucí mládeže a funkcionáři amatérských sportovních organizací. Lze z něj také poskytnout finanční prostředky na partnerství vzdělávacích zařízení, mládežnických organizací, podniků, místních a regionálních úřadů a nevládních organizací, jakož i na reformy v členských státech s cílem modernizovat vzdělávání a odbornou přípravu a podpořit inovace, podnikatelské schopnosti a zaměstnanost. (www.naerasmusplus.cz)

Ne všichni nekonvenční tradicionalisté používají tento model ze stejných důvodů. Většinou ho používají pro:

- Sociální příležitosti dítěte
- Volný čas rodičů
- Rozvoj jazyka
- Lepší výukové zdroje

2.1.3 Organizovaný dobrodruh

Pro většinu rodin, které cestují neustále s dětmi ve školním věku se často praktikuje určitý způsob **domácího vzdělávání**. Cestování vyžaduje flexibilitu v mnoha oblastech a vzdělávání není výjimkou tohoto pravidla. Domácí vzdělávání může být pro rodiny na cestách nejschůdnější variantou.

Většina rodin spadajících do této kategorie **netráví větší časový úsek na jednom místě**, což pro ně činí obtížným vyhovět požadavkům škol. Právě proto vstupuje na scénu domácí vzdělávání jakožto alternativa tradičního vzdělávacího modelu. Domácí vzdělávání ale nemusí být nižší kvality, ke které se rodiny musí uchýlit kvůli svému životnímu stylu. Se správným nastavením mysli a odhodláním a informovaností rodičů může být domácí vzdělávání skvělou variantou mezi všemi vzdělávacími možnostmi.

Právě pro rodiny na cestách je kombinace cestování a vzdělávání pro domácí vzdělávání naprosto revoluční. Právě kategorie organizovaných dobrodruhů může obsahovat rodiny, které používají více přímý, metodický přístup ke vzdělávání zatímco dlouhodobě cestují. Zatímco se především zajímají o to dobrodružství vidět celý svět a žít mimo standardní hranice, i tak si cení určitého smyslu formalit a struktury vzdělávání jejich dětí.

Mnoho rodičů kombinuje více strukturované metody s nádechem odškolnění. Mnoho vidí mladší léta dítěte jako čas naučit děti základy čtení, psaní a matematiky. Jiní rodiče mají na mysli určité dovednosti, které chtějí dětem předat. Právě ve formě vzdělávání světem má rodič v rukou možnost dát svému dítěti vzdělávání daleko za rámcem učebnic či cvičebnic.

Pouze slovinská legislativa zná termín domácí vzdělávání. V legislativě české a slovenské se setkáváme s pojmem **individuální vzdělávání**. V České republice je povinnost školní docházky dána přímo ústavním zákonem, tzv. Listinou základních práv a svobod. V tomto zákoně je v čl. 33 odst. 1 uvedeno: „Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.“ Také ve školském zákoně je explicitně uvedeno v § 36 odst. 1, že školní docházka je povinná. Přesto se v § 40 definuje „jiný způsob plnění povinné školní docházky“, kterým se rozumí „individuální vzdělávání, které se uskutečňuje bez pravidelné účasti ve vyučování ve škole“.“ (Kostecká, 2014)

Na základě schválení novely školského zákona (zákon č. 178/2016 Sb.), kterou bylo úpravou § 41 školského zákona umožněno individuální (domácí) vzdělávání na 2. stupni ZŠ od 1. září 2016 ve všech základních školách. (MŠMT, 2016)

2.1.4 Světový descholarizátor

Descholarizace, nebo vyrůstání bez školství je metoda domácího vzdělávání, která je uplatňována několik desetiletí. Také je v rámci pedagogiky často označována jako odškolnění. Ve své nejjednodušší formě je descholarizace ideologie, kde má člověk žít, jako by škola neexistovala. Jedná se o nejméně formální a strukturovanou dostupnou možnost vzdělávání.

Je postavená na víře, že děti mají vrozenou touhu se učit a že jsou plně schopné si sami řídit vlastní vzdělávací procesy. Rodiče descholarizátoři jsou vybaveni vírou v dětský instinkt se přirozeně učit a růst. Vidí, že každé dítě postupuje svým vlastním tempem, ale ví, že postupuje, zatímco se samo poznává, objevuje své zájmy a potřeby, aby vedly úspěšný život.

Ta víra je zakořeněná ve filosofii, že nejvíce důležitých lekcí jsou učeny životem samotným. Descholarizátoři, více než jiné skupiny, vidí školu jako prostředí, kde je příliš nepotřebného dospělého vedení a omezení a restrikce inhibuje přirozenou dětskou zvědavost klást vlastní otázky a objevovat a následovat vlastní zájmy. Život je jejich učitelem a svět je jejich třídou.

Odškolnění, čili descholarizace je termín, kterým se rozsáhle zabýval Ivan Illich, který odškolnění navrhuje jako alternativu, ke standardnímu systému školství. „Práce, zábava, politika, městský život a dokonce i rodinný život závisí na školách kvůli zvykům a vědomostem, které očekávají, místo aby se oni sami stali prostředníky vědomostí.“ (Illich, 1973) Zde Illich tvrdí, že by se všichni měli podílet na vzdělání a nepřenechávat to pouze v moci škol a školského systému. To je velmi podobné, jako myšlenka worldschoolingu. **Celý svět má být oním vzdělávacím prvkem**, který tak může mnohem přirozenější cestou poskytnout reálné a mnohdy praktičtější informace, které jsou pro jedince snazší na zapamatování, neboť si mnoha zkušenostmi mohl sám projít. „Většina lidí sbírá své vědomosti mimo školu“. (Illich, 1973)

Vědomosti, které si jedinec nejvíce zapamatuje, jsou právě ty, které má spojené s nějakým osobním prožitkem, nebo s něčím, co v člověku vyvolá nějakou emoci. Cestování a poznávání nového „na vlastní oči“ u většiny lidí vyvolává silné emoční reakce a vzbuzuje na rozdíl od klasického životního prostředí přirozenou zvědavost. „Většina učení se děje volně a dokonce ani to nejvíce záměrné učení není výsledkem předem daného příkazu.“ (Illich, 1973) Jde o to, že když se člověk setkává s učivem na vlastní oči, nabírá to pro něj osobní rozměr a informace se pak i lépe ukládají. Navíc když si dítě volnými rozhovory s vrstevníky z dané země sděluje zážitky, **přirozeně se učí** o kultuře, zvycích a různých jiných kulturních aspektech (více o kultuře ještě později v práci).

Odškolnění má také velmi blízko k filosofii Jeana Jacquea Rousseaua a jeho pedagogického optimismu. Rousseau byl zastánce výchovy přirozené a svobodné, zbavené biflování a kruté kázně, či forem potlačování osobnosti. Svoboda se u něj projevovala jak v obsahu, formách, metodách, tak v organizaci. V jeho učení, stejně jako ve worldschoolingu je klíčová láska k dítěti, dopřání dítěti dostatku her, úsměvu a klidu na srdci. Rousseau věří, že dítě má být vychováváno a vzděláváno individuálně a má si ke všemu dojít samo na základě vlastního pozorování, uvažování a empirií. Rousseau, stejně jako descholaritátoři obětuje systematickosti výuky. Rousseau nepoužívá knih, ale nechá dítě učit pomocí přírody. To je u worldschoolingu podobné, worldschooling se zaměřuje na vzdělávání přírodou, ale i městy a cizími kulturami a tradicemi. (Jůva, 1997)

2.1.5 Další termíny

S termínem worldschooling se pojí několik dalších termínů, které je potřeba si předem ujasnit. Jedná se o termíny spojené s IT, jako je digitální nomádství a e-learning, a také termíny socializace, lifestyle migrace, new age traveller.

Použití počítačů je při vzdělávání světem neodmyslitelné. Rodiče mohou díky počítačům vydělávat peníze odkudkoli ze světa a děti se mohou díky počítačům vzdělávat, navštěvovat online kurzy, či zůstat v kontaktu se svými kamarády z Česka. **Digitální nomádství** se týká především rodičů, kteří chtějí worldschooling praktikovat. „Digitální nomádství je životní styl, který využívá internet k vytvoření finančního příjmu nezávislého na konkrétní geografické lokalitě a díky tomu umožňuje svobodné cestování, které je obvykle vázané pouze na dobré internetové připojení.“ (Digitalnimnomadem.cz, 2017) Rodiče mohou

sledovat své podnikání, vydělat si jako webdesignéři, programátoři, učit přes Skype, být spisovatelé, či kouči.

Pro dítě je potom důležitý **e-learning**. „Jako e-learning bývá označována celá paleta vzdělávacích aktivit, kdy hlavním komunikačním médiem je počítač. Míra zapojení periferií, interaktivity, zpětných vazeb, podílu prezenční a elektronické formy studia může být velmi rozdílná u různých vzdělávacích akcí, které jsou jako e-learning nabízeny.“ (elearning.rvp.cz)

Výuka je většinou vedena tutorů online, v rámci kurzu se odevzdávají práce, kde student získává zpětnou vazbu. Studenti si mohou volit jak čas, tak tempo na plnění úkolů, což je výhoda oproti výuce ve třídě. Dalším pozitivem jsou také videopřednášky, chaty s tutorem, odkazy, či chat se spolužáky. V e-learningu záleží také na obsahu.

Obsah vzdělávání je prostředek kultivace člověka, odrážející úroveň poznání a sociální zkušenosti, zajišťující integritu a kontinuitu vývoje společnosti. Reflektuje systém hodnot, idejí a sociálních vzorců chování, kulturní tradice, poznání vědecké a umělecké, potřeby sociopolitické a ekonomické... Dynamicky se proměňuje v závislosti na povaze a kvalitě prostředí. Dnes je ovlivňován globálními změnami v prostředí, lidském poznání, vědě a technice, způsobech a stylech života a interkulturním přenosem. Stává se také prostředkem vyrovnávání se s těmito změnami a přípravy na změněné podmínky života v budoucnosti. Zahrnuje zpracování informací, kritické myšlení, efektivní komunikaci, chápání prostředí, chápání člověka a společnosti a osobní kompetence. (Walterová, 1994)

Dalším termínem spojeným s worldschoolingem je proces začleňování jedince do společnosti neboli **socializace**. Jedná se o sociologický, sociálně psychologický a pedagogický pojem, který označuje proces, při kterém se jedinec začleňuje do společnosti, přičemž si osvojuje její hodnoty, normy, chování, schopnosti a učí se sociálními rolím. Výsledkem tohoto procesu je vytvoření sociálního já, sociální identity a sociokulturní osobnosti. Socializace probíhá celý život, nejdůležitější je však v dětství a mládí. (Jandourek, 2007)

O něco komplexnějším tématem spojeným s cestováním je samotný důvod, proč rodiny cestují. Mnohdy jde o lifestyle migraci. **Lifestyle migrace** je komplexní a méně známá forma migrace, která navzdory rapidnímu vzrůstu v průběhu posledních desetiletí v počtu, rozsahu a dosahu se až nedávno stala předmětem zkoumání. (Caroline, 2011)

Lifestyle migrace je hnutí poměrně bohatých jednotlivců na místa, která nabízejí but imaginárně, či materiálně možnost seberealizace a možnost dosažení lepší kvality života. To,

že je člověk poměrně bohatý, je rozhodujícím faktorem, protože jsou lidé schopni upřednostnit kvalitu života před věcí jako je například práce či bezpečí. Lifestyle migranty lákají místa, která mají určité podmínky jako je například počasí, materiální vymoženosti, zdravotní úroveň či sociální zabezpečení. Přitahují je sociální a kulturní dimenze (silný smysl pro komunitu, klidný život) které implikují určité způsoby života, se kterými se rodiny či jednotlivci mohou ztotožnit v rámci životního naplnění. Navíc je lifestyle migrace umožněna vízy a povoleními, které jsou pro jiné migranty velmi obtížné si obstarat. Lifestyle migrace se v dnešní době vyznačuje mocí a privilegii.

Lifestyle migranti nejsou lidé, kteří by byli vyhnáni chudobou či obtížemi, nechtějí mít prospěch z lepší ekonomické pozice země, do které se přestěhují ale často z toho faktu, že ekonomika je chudší. Nestěhují se kvůli placené práci, nehledají úkryt ani útočiště. Lifestyle migranti jsou často v důchodu, flexibilní zaměstnanci, pracující na sebe a často kreativní jedinci, kteří si tvoří svůj vlastní životní styl. Většina migrantů po celém světě jsou lidé, kteří jsou hnáni chudobou, politickými rozbroji, riziky životního prostředí, či špatnými pracovními možnostmi. Většina se stěhuje z chudších do bohatších ekonomických podmínek z důvodu snahy nalezení bezpečí a lepšího životního standardu. Existují i další typy migrantů jako například nucení migranti, studenti, umělci na cestách, vypovězenci z vlasti, či novináři. (O'Reilly, 2014)

Jedná se o migrace, kde jsou estetické kvality jako kvalita života upřednostňovány před ekonomickými faktory jako jsou povýšení v práci, či příjmy. Lifestyle migrace je fenoménem, který se liší s každým migrantem a s každou lokalitou. (O' Reilly, 2009)

Na osobní cestě lifestyle migranti hledají místa útočiště, která mohou nazývat domovem a věří, že budou v souladu s jejich idealizovanou verzí sebe sama. Lifestyle migrace se týká jednotlivců a rodin které se přemístí za účelem znovu definování sebe samých a reorganizování práce, rodiny, osobních priorit za opětovným hledáním morální orientace. (Hoey, 2005)

Mnoho rodin právě cestuje za účelem zvýšení své životní úrovně, či životního stylu. Dá se předpokládat, že se chtějí seberealizovat, či získat nové poznání, urovnat si vlastní život na úkor pohodlí, bezpečí, příjmů či předsudků.

Lifestyle migraci mohou provozovat i jednotlivci, kterým se říká **New Age traveller**, neboli cestovatelé nového věku. Collinsův slovník (2011) definuje pojem New Age Traveller jako osoby, které žijí ve stanech a vozech a cestují z místa na místo. Ti také odmítají mnoho

hodnot moderní společnosti. Také se může jednat o osobu, která má hodnoty nového věku a přijala za svůj nomádský styl. Obvykle cestují mezi nábožensky významnými místy.

2.2 Sociokulturní aspekt

Sociokulturní aspekt je jeden z hlavních aspektů, ke kterému se musí před přípravami na worldschooling přihlídnout. Jde o to, jakým způsobem je dítě adaptabilní, jakou má sociální inteligenci. Velikou roli zde také hraje jazyková bariéra, které dítě musí čelit stejně jako kulturním odlišnostem a rozdílným vzorcům chování a zvykům. Je důležité zkontrolovat, zda je dítě na něco takového připraveno s odborníkem a zda je psychicky připraveno se s něčím takovým vypořádat a adaptovat.

2.2.1 Adaptabilita

Adaptabilita u dětí se dá pozorovat už při přestupu ze školky do školy. Dá se pozorovat, jak snadno si dítě hledá nové kamarády, jak často mluví o těch starých, či jak moc vyžaduje přítomnost rodičů. Pokud se již dítě v minulosti stěhovalo, dá se z toho také mnohé usoudit. Při stěhování do cizí země je dítě zcela odkázané na rodiče a proto je také důležité, aby měli pokud možno otevřený vztah s dítětem, kde se nebude bát sdílet své přání a obavy.

2.2.2 Rodinné prostředí

Adaptabilita je tedy velmi úzce navázána na rodinné prostředí už jak píše Kraus na základě svého výzkumu na Pedagogické fakultě v Hradci Králové. Cílem výzkumu bylo objasnit na žácích ZŠ 11-15let vlivy faktorů rodiny, lokálního prostředí a prostředí školního. Zjistil, že nejvýznamnější byly faktory vztahující se k **prostředí rodiny** - u 72% zkoumaných znaků tohoto prostředí byl zjištěn významný vztah k charakteristikám žáků. Mezi těmito faktory se potvrdila významnost úrovně vzdělání rodičů, jejich profese, ale i například pracovní doby matek a otců (negativně působila častá práce přes čas a nepravidelná pracovní doba v profesích některých rodičů). Menší, ale stále signifikantní významnost měly faktory **lokálního prostředí**, to bylo u 58% zkoumaných. Jedná se například o možnosti sportovních či kulturních aktivit v bydlišti. A u 38%, neboli nejmenší významnost měly faktory samotných **škol**.

Z toho vyplývá, že to, zda je dítě adaptabilní a zvládá přechod do jiné kultury, nejvíce leží na rodině samotné a rodinném prostředí.

2.2.3 Jazyková bariéra

Když se řekne cestování, část lidí si ihned vybaví, že je potřeba mluvit cizími jazyky. Pro některé to může být příjemný způsob, jak posunout svou jazykovou úroveň ale někteří to mohou považovat za nepřekonatelnou překážku. Vycestování, obzvláště pro obyvatele České republiky, kteří nemají oporu svého mateřského jazyka jinde než v rodné vlasti, může být buď velikou příležitostí k rozvoji jazyka, či k veliké frustraci. Pokud do cestování rodina jde s přesvědčením, že je to jedinečný způsob, jak posunout jazyk na jinou úroveň, tak se jim to s největší pravděpodobností povede mnohem rychleji než podle klasických školních osnov. Jak totiž psal Illich: „Většina lidí, kteří se naučí druhý jazyk dobře to dělají výsledkem zvláštních okolností, ne postupného učení. Jdou žít se svými prarodiči, cestují, či se zamilují do cizince.“ (Illich, 1973)

Sice cestování, potažmo worldschooling, může velmi přispět k rozvoji jazyka, na druhou stranu ale může zapříčinit reálnou bariéru v komunikaci a aklimatizace a následná enkulturace může být značně problematická. Proto také „Rodiče dětí často podporují doučování jazyka i ostatní látky mimo školní výuku, jež je organizováno podle aktuálních potřeb žáků. Toto doučování je některými školami financováno projektově, často ale také hrazeno ze soukromých zdrojů rodičů.“ (Ministerstvo vnitra, 2016)

2.3 Právní aspekt worldschoolingu

V této kapitole jsou vybrány a soustředěny relevantní právní informace k worldschoolingu - tedy k situacím, kdy se nejedná o klasickou školní docházku v ČR, ani ve škole v zahraničí. Je zde zachycena česká právní úprava, která se vztahuje na občany ČR žijící v ČR i mimo republiku, ale (s určitými omezeními) též na cizince pobývající na území ČR.

Občané ČR při cestování s dětmi mimo republiku a delším pobytu v jiné zemi by se měli předem seznámit s právní úpravou školních povinností a možností dané země a respektovat ji. Nelze automaticky předpokládat shodné nastavení ani v rámci EU.

2.3.1 Relevantní právní normy

Školský zákon - zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění předpisů pozdějších (aktuálně ve znění zákona č. 101/2017 Sb.)

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění předpisů pozdějších (aktuálně ve znění vyhlášky č. 243/2017 Sb.)

Obě normy se pro školní rok 2017/2018 novelizovaly, vychází se tedy z jejich aktuálně platného znění.

Tyto normy sice neobsahují ani definici worldschoolingu, ani pokyny, jak jej realizovat, ale stanovují rámcová pravidla pro plnění zákonných povinností při předškolním a školním vzdělávání. Tato pravidla spíše ponechávají žákům a rodičům určitý omezený prostor pro alternativní způsoby vzdělání, než že by jej přímo popisovala či podporovala.

Pravidla se týkají zejména:

- Povinné školní docházky a jejího plnění v zahraničí
- Povinného předškolního vzdělávání
- Role žáků, zákonných zástupců, školy a ministerstva v tomto procesu
- Podmínek získávání základního vzdělávání a způsobu skládání zkoušek

2.3.2 Povinná školní docházka

Je stanovena školským zákonem v § 36

Plnění povinnosti školní docházky

„(1) Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku (dále jen "povinná školní docházka").

(2) Povinná školní docházka se vztahuje na státní občany České republiky a na občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů...“. (Valenta, 2017, str. 122)

Lze shrnout, že občané ČR, ale i cizinci ze zemí EU s pobytem v ČR delším než 3 měsíce, mají zákonnou povinnost absolvovat devět ročníků školní docházky, pokud dříve nedosáhnou 17 let věku. Do těchto let se nezapočítává povinné předškolní vzdělávání, které je popsáno zvlášť.

Je povinností zákonných zástupců dítěte dokládat plnění povinné školní docházky v případě, že rodina pobývá dlouhodobě v zahraničí a dítě neplní povinnou školní docházku na území ČR (jak plyne z § 38 odst. 5 školského zákona). Zanedbání této oznamovací povinnosti může vést k podezření na zanedbání péče o povinnou školní docházku žáka, což je považováno za přestupek dle § 182a školského zákona).

2.3.3 Povinné předškolní vzdělávání

Je stanovena školským zákonem v § 34a

Povinnost předškolního vzdělávání a způsoby jejího plnění

„(1) Povinné předškolní vzdělávání se vztahuje na státní občany České republiky, kteří pobývají na území České republiky déle než 90 dnů, a na občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů....

(2) Zákonný zástupce dítěte je povinen přihlásit dítě k zápisu k předškolnímu vzdělávání (§ 34 odst. 2) v kalendářním roce, ve kterém začíná povinnost předškolního vzdělávání dítěte. Dítě, pro které je předškolní vzdělávání povinné, se vzdělává v mateřské

škole zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu, v němž má dítě místo trvalého pobytu, v případě cizince místo pobytu (dále jen „spádová mateřská škola“), pokud zákonný zástupce nezvolí pro dítě jinou mateřskou školu nebo jiný způsob povinného předškolního vzdělávání podle odstavce 5...

...

(5) Jiným způsobem plnění povinnosti předškolního vzdělávání se rozumí

a) individuální vzdělávání dítěte, které se uskutečňuje bez pravidelné denní docházky dítěte do mateřské školy,

b) vzdělávání v přípravné třídě základní školy a ve třídě přípravného stupně základní školy speciální podle § 47 a 48a...“ (Valenta, 2017, str. 118)

Pro potřeby worldschoolingu lze shrnout, že od 1. 9. 2017 je v ČR nově stanovena povinnost posledního ročníku předškolního vzdělávání. Lze ji splnit buď standardní docházkou do mateřské školy či přípravné třídy, nebo také individuálním vzděláváním. Povinnost se ale **nevztahuje na osoby, které nepobývají na území České republiky déle než 90 dnů, včetně občanů ČR v zahraničí**. Z toho vyplývá, že rodiny pobývající v zahraničí nejsou povinnou předškolní docházkou vázány a mohou s předškoláky cestovat stejně jako před zavedením této povinnosti.

2.3.4 Plnění povinné školní docházky v zahraničí

“Povinná školní docházka v ČR začíná podle zákona počátkem škol. roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku. V praxi se uplatňuje hledisko, za dítě v tomto věku dosáhlo školní zralosti. Povinná škol. Docházka trvá devět let a odklad nemá vliv na její zákonem stanovenou délku. Žáci ji plní buď pouze na základní škole, nebo základní škole a v počátečních ročnících škol sekundárního cyklu ve zvláštní, pomocné a speciální škole. Zvláštní způsob jejího plnění je docházka do školy při zastupitelském úřadě, na území jiného státu nebo individuální výuka. Podmínky odkladu začátku povinné škol. Docházky, jejího zvláštního plnění a osvobození dítěte od ní stanoví zákon a vyhláška. V zahraničí jsou věk zahájení a délka povinné škol. Docházky rozdílné (většinou 8-11 let).“ (Průcha, 2003, str. 172)

Povinná školní docházka v zahraničí je stanovena školským zákonem v § 38

Plnění povinné školní docházky v zahraničí, v zahraniční škole na území České republiky nebo v evropské škole

(1) Žák může plnit povinnou školní docházku také

a) ve škole mimo území České republiky,

b) ve škole zřízené při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky,

...

d) v evropské škole působící na základě Úmluvy o statutu Evropských škol (dále jen „evropská škola“).

(2) Pokud žák nemůže v zahraničí plnit povinnou školní docházku způsobem uvedeným v odstavci 1 písm. a), b) nebo d), plní povinnou školní docházku formou individuální výuky. (Valenta, 2017, str. 129)

Individuální výuka je vymezena jako „výuka jednoho žáka jedním učitelem“, a zároveň jako „domácí vzdělávání“ (Průcha, 2003, str. 83)

Pokud tedy žák (občan ČR) žije dlouhodobě v zahraničí a nenavštěvuje žádný z uvedených typů škol, musí plnit školní docházku formou **individuální výuky**.

Zákon ani vyhláška dále neupravuje podobu a podmínky této individuální výuky, ačkoli zákon obsahuje dva podobné termíny:

- individuální vzdělávání dle § 41, a
- individuální studijní plán dle § 18.

Oba zmíněné pojmy se však vztahují k situaci, kdy je žák vzděláván na škole v ČR, ale za specifických podmínek. Liší se i tím, že individuální výuka v zahraničí se škole či ministerstvu oznamuje, zatímco o individuálním vzdělávání či individuálním studijním plánu škola rozhoduje (povoluje či nepovoluje a také je ukončuje).

Ze statistických údajů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vyplývá, že v aktuálním školním roce (2017/2018) se v zahraniční vzdělává 8 914 žáků základních škol (tj. téměř 1% z celkového počtu 926 108 žáků). Zde jsou však zahrnuti čeští žáci studující v zahraničí, nebo v zahraniční škole v ČR. (MŠMT, 2018)

2.3.5 Kmenová škola

Kmenová škola je spádová základní škola, či jiná základní škola zapsaná ve školském rejstříku, kterou zvolil zákonný zástupce žáka, resp. střední školy. (MŠMT, 2017)

§ 38, odst. 3 školského zákona

Plnění povinné školní docházky v zahraničí, v zahraniční škole na území České republiky nebo v evropské škole

(3) Žák, který plní povinnou školní docházku způsobem uvedeným v odstavci 1 písm. a), b) nebo d) nebo v odstavci 2, může být na základě rozhodnutí zákonného zástupce zároveň žákem spádové školy nebo jiné školy zapsané v České republice do rejstříku škol a školských zařízení, kterou zvolil zákonný zástupce žáka ... (Valenta, 2017, str. 129)

Současný školský zákon již neobsahuje pojem „kmenová škola“. Zákon tuto instituci (či status) neruší, pouze jej opisuje v § 38, odst. (3) jinými slovy „... může být zároveň žákem spádové školy nebo jiné školy zapsané v České republice do rejstříku škol a školských zařízení, kterou zvolil zákonný zástupce žáka“. (Valenta, 2017, str. 129)

Ve vyhlášce 48/2005 se naopak pojem „kmenová škola“ využívá velmi často v § 18 (zmíněn je též v § 6 a § 20). Jelikož jde zjevně o významovou shodu, tato práce bude používat pojem kmenová škola, ačkoli existuje této nekonzistence mezi právními předpisy.

Dřívější právní úprava stanovovala povinnost v případě plnění školní docházky v zahraničí mít tzv. kmenovou školu. Od počátku tohoto školního roku (tj. od 1. 9. 2017) však žák, plnící povinnou školní docházku v zahraničí, pouze může (ale již nemusí) mít zvolenu tzv. kmenovou školu. Rozhodnutí, zda a na kterou školu jej přihlásí, je na zákonných zástupcích žáka. Může to být spádová nebo jiná škola, která žáka přijme.

Výjimečně lze tedy povinnou školní docházku absolvovat bez kmenové školy, přímou evidencí na Ministerstvu školství. Telefonickou konzultací s Ministerstvem školství bylo zjištěno, že tento nový způsob letos (v prvním roce platnosti) využilo 43 žáků.

2.3.6 Povinnosti při vzdělávání v zahraničí a zkoušky

Způsob plnění povinností je zde rozdělen na případy, kdy žák vzdělávající se v zahraničí je zároveň žákem kmenové školy, a na případy, kdy jím není.

§ 18a vyhlášky 48/2005

Žák kmenové školy plnící povinnou školní docházku formou individuální výuky v zahraničí

(1) Žák, který plní povinnou školní docházku formou individuální výuky v zahraničí, může na základě žádosti zákonného zástupce žáka konat za období nejméně jednoho pololetí školního roku, nejdéle však za období dvou školních roků, zkoušku ve zkoušející škole. Zkouška se koná z každého povinného předmětu vyučovaného v příslušných ročnících školního vzdělávacího programu zkoušející školy, s výjimkou předmětů volitelných. Po vykonání zkoušky vydá ředitel zkoušející školy žákovi vysvědčení.

(2) Pokud žák zkoušku podle odstavce 1 nekoná, doloží zákonný zástupce žáka řediteli kmenové školy plnění povinné školní docházky žáka předložením čestného prohlášení zákonného zástupce o vzdělávání žáka v době pobytu v zahraničí, a to za období nejvýše dvou školních roků, v termínech stanovených ředitelem kmenové školy. Kmenová škola žákovi vysvědčení nevydává.

(3) Pokračuje-li žák, který konal zkoušky podle odstavce 1, v plnění povinné školní docházky v kmenové škole, zařadí ho ředitel kmenové školy do příslušného ročníku podle výsledků zkoušek.

(4) Pokračuje-li žák, který nekonal zkoušky podle odstavce 1, v plnění povinné školní docházky v kmenové škole, zařadí ho ředitel kmenové školy do příslušného ročníku po zjištění úrovně jeho dosavadního vzdělání, zhodnocení jeho vzdělávacích potřeb a s přihlédnutím k jeho věku. (Valenta, 2017, str. 723)

§ 18e vyhlášky 48/2005

Dokládání plnění povinné školní docházky žákem bez kmenové školy

(3) Pokud žák plní povinnou školní docházku způsobem uvedeným v § 38 odst. 2 školského zákona a není zároveň žákem kmenové školy, zákonný zástupce žáka ministerstvu

*a) oznámí zahájení plnění povinné školní docházky **čestným prohlášením**, které musí obsahovat jméno a příjmení žáka, datum narození, den zahájení vzdělávání, způsob, jakým se*

žák individuálně vzdělává a jak a kde je vzdělávání organizováno, údaj, že žák nebude zároveň žákem kmenové školy, adresu bydliště žáka a kontaktní údaje zákonného zástupce žáka,

*b) dokládá průběh plnění povinné školní docházky žáka čestným prohlášením o vzdělávání žáka v době pobytu v zahraničí, a to za období **nejvýše 2 školních roků**,*

c) oznámí den ukončení plnění povinné školní docházky a

d) oznamuje změny údajů podle písmene a), které nastanou v době plnění povinné školní docházky.

(4) Pokračuje-li žák v plnění povinné školní docházky ve škole zapsané do rejstříku škol a školských zařízení, zařadí ředitel školy žáka do příslušného ročníku po zjištění úrovně jeho dosavadního vzdělání, zhodnocení jeho vzdělávacích potřeb a s přihlédnutím k jeho věku. Škola oznámí ministerstvu přijetí takového žáka. (Valenta, 2017, str. 725)

Žák, který je přihlášen v kmenové škole, v ní může skládat zkoušky, získat vysvědčení a při návratu do ČR v ní pokračovat ve školní docházce. V této škole také může získat pomůcky a učebnice dle § 6 školského zákona (v hodnotě 100 nebo 200 Kč na rok).

Pokud žák kmenovou školu nemá, musí zákonný zástupce žáka dokládat plnění jeho povinné školní docházky přímo ministerstvu. Pro zjednodušení připravilo ministerstvo formulář pro oznámení začátku, změny nebo ukončení povinné školní docházky, příklad a pokyny k vyplnění a zaslání.

Žák bez kmenové školy ale nemůže skládat zkoušky, ani obdržet vysvědčení a nezíská v ČR stupeň základního vzdělání. Pokud bude v budoucnu prokazovat toto vzdělání, bude třeba požádat o uznání dokladů o vzdělání, které získal v zahraničí. V případě návratu do ČR během povinné docházky může pokračovat ve školní docházce na škole, která jej nově přijme a zařadí dle jeho věku a vzdělávacích možností.

Když žák napřed navštěvuje školu v ČR a pak odjíždí do zahraničí, oznámí zákonný zástupce tuto změnu řediteli školy. Původní škola se tím stává kmenovou školou, které zákonný zástupce nadále dokládá plnění povinné školní docházky žáka v zahraničí.

2.3.7 Zkoušky

§ 38 školského zákona

Plnění povinné školní docházky v zahraničí, v zahraniční škole na území České republiky nebo v evropské škole

„(5) Žák, který plní povinnou školní docházku ve škole uvedené v odstavci 1 písm. a) nebo způsobem uvedeným v odstavci 2 a současně je žákem spádové školy nebo jiné školy zapsané v České republice do rejstříku škol a školských zařízení, kterou zvolil zákonný zástupce žáka, může na žádost zákonného zástupce konat zkoušky z vybraných předmětů ve škole uvedené v odstavci 3 nebo ve škole při diplomatické misi České republiky; nekoná-li žák tyto zkoušky, doloží zákonný zástupce plnění povinné školní docházky žáka škole uvedené v odstavci 3, nebo, nemá-li tuto školu, ministerstvu způsobem stanoveným v prováděcím právním předpisu...“. (Valenta, 2017, str. 730)

§ 19 vyhlášky 48/2005

Zkouška

„(1) Zkouška je komisionální. Komisi jmenuje ředitel zkoušející školy.

(2) Komise je tříčlenná a tvoří ji:

a) předseda, kterým je ředitel zkoušející školy, popřípadě jím pověřený učitel zkoušející školy,

b) zkoušející učitel, jímž je vyučující daného předmětu ve třídě, v níž je žák zařazen, popřípadě jiný vyučující daného předmětu,

c) přísedící, kterým je jiný vyučující daného předmětu nebo předmětu stejné vzdělávací oblasti stanovené Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání.

(3) Termín konání zkoušky dohodne ředitel zkoušející školy se zákonným zástupcem žáka tak, aby se zkouška uskutečnila nejpozději do dvou měsíců po skončení období, za které se zkouška koná. Nedojde-li k dohodě mezi zákonným zástupcem žáka a ředitelem zkoušející školy, stanoví termín zkoušky ředitel zkoušející školy. Není-li možné žáka ze závažných důvodů v dohodnutém termínu přezkoušet, stanoví ředitel zkoušející školy náhradní termín zkoušky tak, aby se zkouška uskutečnila nejpozději do čtyř měsíců po skončení období, za které se zkouška koná.

(4) Konkrétní obsah a rozsah zkoušky stanoví ředitel zkoušející školy v souladu se školním vzdělávacím programem. Se stanoveným obsahem a rozsahem zkoušky seznámí ředitel zkoušející školy s dostatečným časovým předstihem zákonného zástupce žáka, nejpozději však při stanovení termínu zkoušky. Pokud se zkouška koná na konci druhého pololetí devátého ročníku a žákovi nebylo vydáno v předešlých 2 letech vysvědčení, je obsahem zkoušky vzdělávací obsah podle § 18 odst. 1 nebo § 18a odst. 1 za poslední 2 ročníky základního vzdělávání.“ (Valenta, 2017, str. 727)

§ 20 vyhlášky 48/2005

„(1) Výsledek zkoušky stanoví komise hlasováním. Výsledek zkoušky se vyjádří slovním hodnocením podle § 15 odst. 2 nebo stupněm prospěchu podle § 15 odst. 3.

(2) Na vysvědčení žák není hodnocen z chování. Na vysvědčení se uvede text: „žák(yně) plní povinnou školní docházku podle § 38 školského zákona.“

(3) Celkové hodnocení žáka se stanoví obdobně podle § 16 odst. 3. Pro stanovení stupně celkového hodnocení žáka je rozhodný výsledek zkoušky nebo hodnocení na osvědčení vydaném podle § 18c odst. 3.

(4) Vykonal-li žák zkoušku ve škole zřízené při diplomatické misi České republiky, zašle ředitel této školy řediteli kmenové školy kopii vysvědčení a výpis z dokumentace školy s údaji o žákovi.

(5) O zkoušce se pořizuje protokol, který se stává součástí dokumentace školy.

(6) V případě, že zákonný zástupce žáka má pochybnosti o správnosti výsledku zkoušky, může požádat o přezkoušení podle § 22.“ (Valenta, 2017, str. 729)

Zkoušky, které skládají žáci na kmenové (ev. jiné zkoušející) škole jsou komisionální a komise je tříčlenná. Zkouška se má uskutečnit do 2 měsíců (výjimečně do 4 měsíců) po skončení období, za které se koná. Období je minimálně pololetí, maximálně dva školní ročníky. Obsah a rozsah stanoví ředitel zkoušející školy. Výsledek stanoví komise hlasováním. Žák pak obdrží vysvědčení, škola pořizuje protokol.

2.3.8 Český jazyk při návratu do ČR

Jak to je s českým jazykem při návratu do České republiky upravuje § 20, odst. 4

Vzdělávání cizinců a osob pobývajících dlouhodobě v zahraničí

„(4) Osobám, které získaly předchozí vzdělání ve škole mimo území České republiky se při přijímacím řízení ke vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách promíjí na žádost přijímací zkouška z českého jazyka, pokud je součástí přijímací zkoušky. Znalost českého jazyka, která je nezbytná pro vzdělávání v daném oboru vzdělání, škola u těchto osob ověří rozhovorem. Osoby, které se vzdělávaly alespoň 4 roky v přecházejících 8 letech před příslušnou zkouškou ve škole mimo území České republiky, mají právo na úpravu podmínek a způsobu konání zkoušky ze zkušebního předmětu český jazyk a literatura u společné části maturitní zkoušky tak, aby byla zachována rovnost přístupu ke vzdělání. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnosti.“ (Valenta, 2017, str. 727)

Zákon stanovuje úlevy při přijímacích zkouškách z českého jazyka a literatury na střední a vyšší odborné školy a při maturitních zkouškách osobám, které získaly vzdělání ve škole mimo území ČR. Tato zvýhodnění se netýkají jen cizinců, ale též občanů ČR při splnění popsaných podmínek.

2.3.9 Ukončení základního vzdělávání

Aby měl žák ukončené základní vzdělání v ČR, potřebuje vysvědčení z devátého (ev. desátého) ročníku. To nelze získat bez složení zkoušek. Pro získání stupně základního vzdělání v ČR tedy potřebuje kmenovou školu, aby je mohl průběžně skládat.

§ 54 školského zákona

Ukončení základního vzdělávání

„(1) Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení o úspěšném ukončení devátého, popřípadě desátého ročníku základního vzdělávání, vysvědčení o úspěšném ukončení druhého ročníku šestiletého gymnázia nebo čtvrtého ročníku osmiletého gymnázia

nebo osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, nebo vysvědčení vydané po úspěšném ukončení kursu pro získání základního vzdělání. Tato vysvědčení jsou opatřena doložkou o získání stupně základního vzdělání.“ (Valenta, 2017, str. 151)

2.3.10 Přestupky

Je povinností zákonných zástupců dokládat plnění povinné školní docházky. Pokud zástupci tuto oznamovací povinnost neplní, lze to považovat za zanedbání péče o povinnou školní docházku žáka, což je přestupek s možnou pokutou až do pěti tisíc korun.

§ 182a

„(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

a) jako zákonný zástupce

1. nepřihlásí dítě k zápisu k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4,

2. nepřihlásí dítě k povinnému předškolnímu vzdělávání podle § 34a odst. 2,

3. zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka nebo o povinné předškolní vzdělávání dítěte...

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu až do 5000 Kč.“ (Valenta, 2017, str. 374)

2.3.11 Worldschooling ve vztahu k ŠVP A RVP

Dítě by mělo být zapsáno v době nepřítomnosti v České republice na základní školu v rámci České republiky a řešit pomocí IVP následný postup vzdělávání s ředitelem školy či osobou tím pověřenou v rámci školského zařízení. Vždy by měl být navrhnut takový plán, aby učivo bylo v souladu s ŠVP a RVP.

Cílem základního vzdělání dle RVP je: „Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.“ (RVP ZV, 2017)

V souladu s RVP worldschooling pomáhá rozvíjet mnoho **klíčových kompetencí**. Kompetenci k **učení**, kde worldschooling pomáhá dětem mít pozitivní vztah k učení a vzdělávání použitím alternativní metody vzdělávání, učí je využívat různé informační zdroje včetně zkušeností svých i jiných lidí a rozšiřuje dítěti možnosti jeho dalšího vzdělávání, kde dítě může vybírat do budoucna nejen ze škol, které jsou dostupné v rámci českého prostředí ale i ze škol zahraničních. Další důležitou kompetencí je kompetence k **řešení problémů**, kde je dítě nuceno spolupracovat při řešení problémů buď s vrstevníky či s rodiči, případně s neznámými lidmi.

Největší je ovšem nárůst v oblasti **komunikativní kompetence**, kde worldschooling podporuje dítě v tom, aby bylo schopno vyjadřovat se jak v písemné, tak ústní formě, v různých životních situacích nejen ve svém rodném jazyce ale i v jazyce dané země. Dítě je worldschoolingem podporováno v zaznamenávání podstatných myšlenek z výkladu učitele, dosažení jazykové způsobilosti k dorozumění se a porozumění klíčové terminologii daného jazyka. Je vedeno k chápání výhod znalosti cizích jazyků pro další životní i pracovní uplatnění, je motivováno k prohlubování svých jazykových dovedností v celoživotním učení. To mu do pozdějšího života dá velikou výhodu oproti jeho vrstevníkům. Ale o jazycích ještě podrobně později.

Další klíčovou kompetencí, kterou by měl worldschooling rozvíjet je **personální a sociální kompetence**. Dítě se učí spolupracovat s ostatními navzdory jazykové bariéře a utváření mezilidských vztahů. Dítě se musí naučit adaptovat se na měnící se životní i vzdělávací podmínky, vede ho k přispívání k vytváření vstřícných mezilidských vztahů a nepodléhání předsudkům a stereotypům v přístupu k druhým.

Co se týče **občanské a kulturní kompetence**, tak díky worldschoolingu dítě bude vedeno k respektování kulturních specifik, proti nesnášenlivosti, xenofobii a diskriminaci. Bude nutné ale klást důraz na vlastní kulturní, národní a sociální identitu, kterou by dítě mělo mít osvojenou ještě před odjezdem do multikulturního prostředí. Mělo by být vedeno k aktivní toleranci k identitě druhých, která bude mnohdy značně odlišná od identity jeho vlastní. Worldschooling by měl významně podporovat hodnoty evropské a světové kultury, stejně jako národní i místní a měl by přispět k vytváření pozitivního vztahu k nim.

Poslední kompetencí, kterou worldschooling rozvíjí je **kompetence využívání informačních a komunikačních technologií**, kde se dítě učí komunikovat elektronickou poštou a využívat další prostředky online i offline komunikace, například pro spojení se s členy rodiny žijících v České republice. (RVP ZV, 2017)

3 METODOLOGICKÁ ČÁST

3.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem tohoto výzkumu je **usnadnit rozhodování** těm, kteří by rádi worldschooling praktikovali. Měl by pomoci rodinám, které váhají, zda k worldschoolingu přikročit. Výzkum totiž má za cíl zjistit **pozitiva** a **negativa** rodin praktikujících worldschooling a to jak ze strany rodičů, tak ze strany dětí. Bude mít za cíl zkoumat **přínosy** pro rodiny, praktikující tento alternativní model vzdělávání a také zjistit od nich možné **překážky a problémy** worldschoolingu.

V rámci těchto hlavních cílů je také účelem vyzkoumat jak si rodiče mohou při worldschoolingu **zajistit příjmy** – zda si rodiny musí své příjmy opatřit před cestou, mají pasivní příjmy, či si vydělávají na místě, popřípadě jako digitální nomádi. Také jak se rodiče i děti vypořádávají s **jazykovými bariérami** – zda ovládají jazyk země, do které přijeli a jak jazykovou situaci řeší. Dále, jak se vypořádávají s **bariérami kulturními** – zda se setkávají se zvyky, které jejich život nějak obohacují, či jim ho komplikují a zda se dokážou některým zvyklostem či tradicím přizpůsobit. Dále jestli dítěti worldschooling vyhovuje, zda bylo záměrně **přípravováno** na tento životní styl a zda rodič samotný byl na tento životní styl připravovaný.

3.2 Výzkumná metoda

Bylo využito konceptu triangulace, který kombinuje přístupy kvalitativní a kvantitativní metodologie sběru dat, konkrétněji bylo využito metody polostrukturovaného hloubkového rozhovoru, který vycházel z předem připraveného seznamu témat a otázek. Ty byly ve výsledku vyhodnocovány i kvantitativním způsobem z důvodu maximalizování validity sebraných dat a zaznamenány pomocí narativistického přístupu s přihlédnutím k lingvistickému a společenskému aspektu komunikace. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

K dosažení výzkumného cíle jsem se rozhodla využít převážně **kvalitativního výzkumu**. „V kvalitativním výzkumu jde o to do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, str. 24) Metody kvalitativního výzkumu se „užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také

použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme.“ (Strauss, Corbin, 1999, str. 11)

3.3 Průběh šetření

Výzkumný vzorek má kvalitativní charakter, cílem není, aby reprezentoval určitou populaci. Postupováno bude dle graduální konstrukce vzorku, vzorek nebude tedy vytvořen v jednom momentě, nýbrž je v souladu s cirkulární logikou v průběhu sběru dat a jejich analýzy stále rozšiřován a redefinován. (Strauss, Corbin, 1999) Postup sběru respondentů bude v rámci zakotvené teorie pomocí graduálního sběru dat, a nenasycenost respondentů bude řešena pomocí teoretického vzorkování, neboli budou dohledáváni další a další respondenti, kteří by nám mohli poskytnout další relevantní data a budeme se snažit zaplnit mezery v datech a ptát se, jaká další skupina případů by mohla přinést nové relevantní poznání.

Cílem výběru respondentů bude vybrat **zástupce z každé kategorie worldschoolingu**. Z každé kategorie je ideální vybrat vzorek 4 respondentů, kterým bude dán dotazník s otevřenými otázkami a v případě nejasností se doptávat na doplňující informace. Bude za cíl vybrat zástupce kategorií: Cestovatelů pobývajících na jednom místě, Nekonvenčních tradicionalistů, Organizovaných dobrodruhů a Světových descolarizátorů. Největší problém při výběru se předpokládá u čtvrté kategorie. Jedná se o kategorii, která bude s největší pravděpodobností nejméně zastoupena, protože má nejmenší oporu v zákonech a není to trend, kterým by se nyní společnost ubírala.

Vzorek bude především čerpán z prostředí facebookové skupiny „Worldschoolers TM“, která má k datu 22.12.2017 883 členů. Ve skupině bude přidán příspěvek kdo worldschooling praktikuje a následně pomocí snowball techniky se naváže pokus o získání více respondentů.

Respondentům bude pomocí messengeru poslán soubor obsahující otázky na praktikování worldschoolingu a participantí ho dle ochoty vyplní. Data budou dále zpracována dle jednotlivých kategorií a budou z nich vytaženy klíčové informace relevantní pro výzkum. V případě neucelených, či nepřesných dat bude s participanty prováděn dodatečný rozhovor.

Byl vytvořen dotazník o třiceti dvou otázkách. Otázky se skládají z mixu otevřených a uzavřených. Přičemž převažují otázky otevřené. Byla snaha o vybrání 16 respondentů, kteří by spadali do 4 různých kategorií worldschoolingu:

1. Trvale žijících v Čechách, co občas vycestují
2. Přihlásili dítě do školy v zahraničí
3. Cestují a u toho provozují domácí vzdělávání, případně mají na cestách soukromého lektora
4. Cestují a protestují proti zavedenému školskému systému/ Vzdělávají dítě světem bez ohledu na školské instituce.

Potenciální respondenti byli vybráni z řady cestovatelů, kteří spadají hned do několika skupin v rámci sociálních sítí. Byli vybíráni na základě předpokladu, že v těchto skupinách a na těchto stránkách bude možné najít největší koncentraci rodin praktikujících worldschooling, případně se alespoň budou o problematiku zajímat a budou schopni doporučit někoho vhodnějšího pro potřeby výzkumu.

První z nich je „**cestování, spolucestování, cestovatelská seznamka**“, která ke dni 8. 4. 2018 čítá 112 085 členů. (www.facebook.com/groups/spolucestovani/). Další skupinou odkud byli respondenti dotazováni, byla skupina „**digitální nomádi**“, které ke stejnému dni čítá 5 186 členů (www.facebook.com/digitalni.nomadi/),

dále „**CESTOVÁNÍ, SPOLUCESTOVÁNÍ, CESTOVATELSKÁ SEZNAMKA**“, která má 11 700 členů (www.facebook.com/groups/2751817728290825/).

Dále byly kontaktovány i stránky jako například stránka „**S dětmi v báglu**“ s téměř 8 tisíci followery (www.facebook.com/sdetmivbaglu.cz/), stránka „**Cestování s dětmi**“ s 98 followery (www.facebook.com/Cestování-s-děti-830746007033006/), dále také stránka „**cestování s dětmi/travel with kids**“, se 778 followery (www.facebook.com/cestovanisdetmi/), stránka „**Malý dobrodruh**“ s téměř 1000 followery (www.facebook.com/malydobrodruh/) a také stránka „**Cestuj s dětmi**“ s téměř 20 000 followery (www.facebook.com/cestujsdetmi.sk/).

Byly také zkontaktovány jakékoli rodiny, které dělaly rozhovory pro různá média a reportéři a žurnalisté z důvodu doporučení těchto rodin. Dále všichni dotazovaní byli tázáni, zda neznají někoho, kdo by mohl být pro výzkum přínosem.

V průběhu shánění respondentů nastal poměrně očekávaný problém a to byl nedostatečný počet respondentů v jednotlivých kategoriích. Zejména co se týče kategorie těch, co praktikují na cestě domácí vzdělávání, nebo mají na cestě soukromého lektora a poslední kategorie descholarizátorů a to přesto, že bylo osloveno poměrně velké množství potenciálních respondentů. Tudiž vzhledem k nenasycenosti dat v Českém prostředí bylo nutno získat zbytek informací ze zahraničí. Tam to šlo o poznání snáz, než v Čechách. Respondenti byli hledáni v následujících skupinách: „**Women Travel - GoWonder®**“, která má 66 500 členů (www.facebook.com/groups/gowonder/), dále ve skupině s názvem „**Homeschooling Unschooling Roadschooling Worldschooling**“, která má 252 členů (www.facebook.com/groups/663635910434686/),

Také byla kontaktována skupina „**Worldschoolers™ - Unschooling**“, která čítá 1113 členů (www.facebook.com/groups/WorldschoolersUnschooling/).

Mezi další oslovené skupiny patřily „**Easy Peasy Homeschool - General Chat Group**“ s 25 000 členy (www.facebook.com/groups/142349425972589/) a „**Charlotte Mason Homeschoolers**“ s 16561 členy (www.facebook.com/groups/charlotteschoolers/). Dále ještě stránka „**Homeschooling**“, s téměř 3000 followery (www.facebook.com/homeschoolingbasics/). Bylo osloveno i několik blogujících cestovatelských rodin, či rodičů, kteří si ale nepřáli být jmenováni.

Další postup, kvůli nenasycenosti dat byl vyhledávat v diskusních fórech klíčová slova typu „cestuji s dětmi“, „cestujeme“ „vzděláváme děti po cestě“ „s našimi dětmi“ „domácí vzdělávání“ „unschooling“ „travel family“ a obdobně. Na základě přečtení některých příspěvků byly osloveni kandidáti na respondenty. Autoři těchto klíčových slov byli tázáni, zda provozují worldschooling, pokud ano, vyplnili dotazník a následně byli dotazováni na doplňující otázky. Ti, kteří nespádali do worldschoolingové ideologie byli tázáni, zda neznají někoho, kdo worldschooling provozuje. S doporučenými kontakty se pak zacházelo obdobně.

Vzhledem k většímu počtu oslovených jedinců se zejména první worldschoolingová kategorie (cestovatel pobývající na jednom místě) přesýtila a bylo tedy mnohem více respondentů, než bylo potřeba. Na druhou stranu, když od nich některé odpovědi již byly obdrženy, budou také přidáni do výzkumného vzorku.

S ohledem na společenský a lingvistický aspekt komunikace byly odpovědi ponechány s gramatickými chybami pro větší autentičnost, ale z důvodu srozumitelnosti byly doplněny o diakritiku. Některé odpovědi byly přeloženy z anglického jazyka.

3.4 Výzkumná část

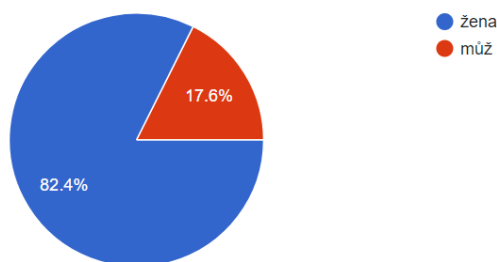
V této části se budeme zabývat především odpověďmi respondentů jednotlivých kategorií. Nejprve zde budou sumarizovány odpovědi a posléze budou okomentovány a budou z nich vyvozeny závěry.

3.5 Respondenti

3.5.1 Pohlaví:

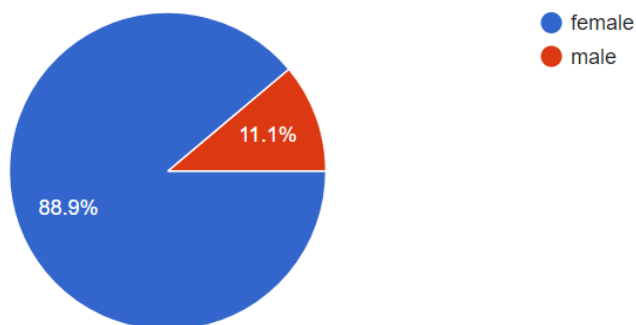
Co se týče respondentů, nejprve se řešilo pohlaví.

V českém prostředí se výzkumu účastnilo 14 žen a 3 muži.

Obrázek 1 - Pohlaví respondentů v Čechách

V prostředí zahraničním se výzkumu účastnilo 8 žen a 1 muž.

Obrázek 2 - Pohlaví respondentů v zahraničí

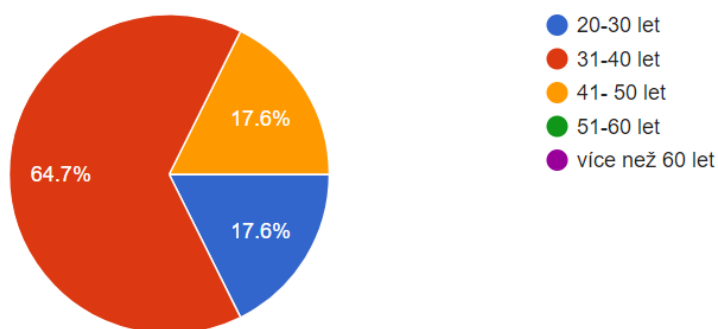
Celkem tedy odpovídalo 21 žen a 4 muži. To může vyplývat z větší aktivity žen na sociálních sítích, případně z větší přimknutosti role matky na dítě.

3.5.2 Věk

Dále byl zkoumán věk jak rodičů, tak dětí worldschoolingové rodiny.

Věk českých respondentů byl:

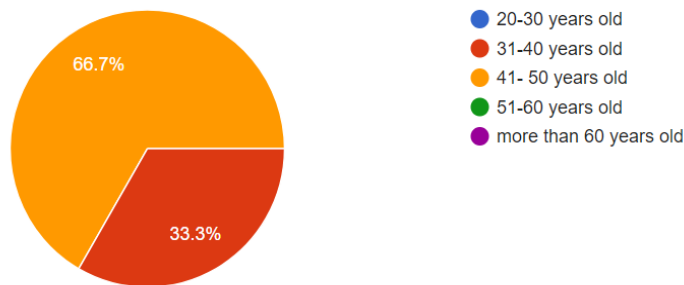
3 respondenti ve věku 20-30 let, 11 respondentů ve věku mezi 31-40 lety a 3 respondenti ve věku 41-50 let. Nejpočetněji je tedy zastoupená skupina mezi 31 až 40 lety.

Obrázek 3 - Věk respondentů v Čechách

Věk zahraničních respondentů byl:

3 respondenti ve věku 31-40 let a 6 respondentů 41-50 let.

Obrázek 4 - Věk respondentů v zahraničí

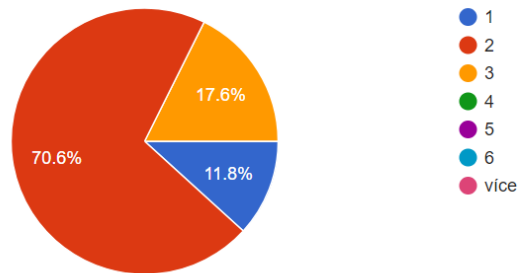
V Čechách je toto procento zastoupení poměrně logické s přihlédnutím na komunistický režim a tendence generace Y.

Generace Y vnímá odlišně svůj volný čas. Minulé generace vydělávaly peníze a investovaly je do hmotných požitků, dnešní mladá generace preferuje zážitky, cestování a přímé zkušenosti. Nechtějí své životy pouze přežít. Generace Y chce životy prožít naplno. Proto mohou dnešní mladí připomínat americkou mládež z konce 60. let minulého století neboli hnutí hippies. To tehdy tvořila téměř bezstarostná generace poválečných dětí. Nechtěli převzít životní styl svých rodičů. Pouhá představa vystudování vysoké školy, založení rodiny, pořízení vlastního domku a práce v korporátu pro ně byla nepřijatelná. Jejich cílem bylo dobro společnosti. A přestože s jejich způsobem bytí bylo spojeno množství negativních vlivů, jako jsou například alkohol a drogy, jejich původní záměry byly jednoznačně dobromyslné a čisté. (Tomeš, 2016)

3.5.3 Počet dětí

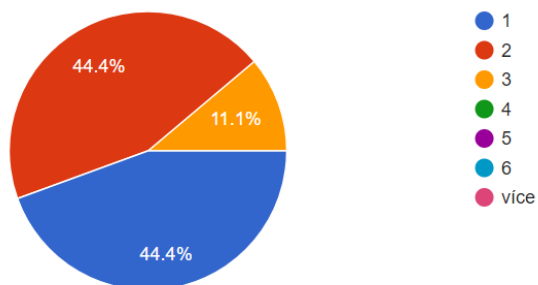
Počet dětí worldschoolingových rodin byl v Čechách:

12 rodin se dvěma dětmi, 3 rodiny se třemi dětmi a dvě rodiny s jedním dítětem.

Obrázek 5 - Věk dětí v Čechách

V zahraničí čtyři rodiny měly 1 dítě, jedna rodina měla 3 děti a čtyři rodiny měly 2 děti.

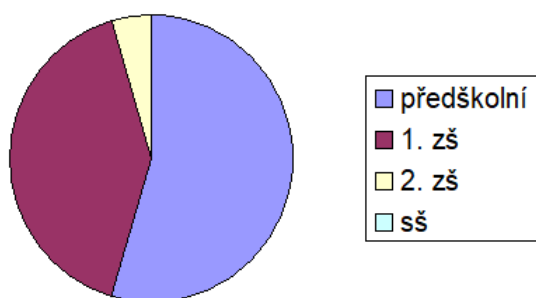
Obrázek 6 - Věk dětí v zahraničí

To odpovídá výsledkům statistik českého statistického úřadu, který v roce 2017 psal „...průměrný počet dětí připadající na jednu ženu při zachování věkově specifických měr plodnosti daného roku, v roce 2016 pátým rokem v řadě meziročně vzrostla. Zvýšila se z 1,57 na 1,63 dítěte...“.

3.5.4 Věk dětí

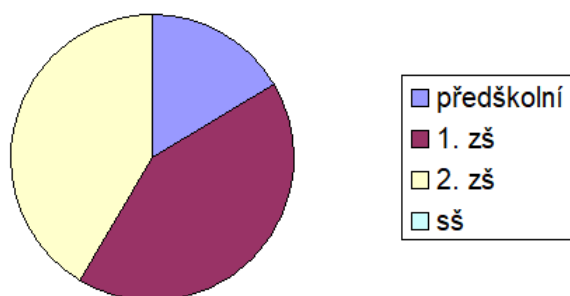
Věk dětí zde slouží jen opravdu orientačně, neboť několik rodin cestuje po dobu několika let a má několik různě starých dětí. Neexistuje tedy jasný způsob vyhodnocení. Byl zaznamenán věk, kdy byl worldschooling započat.

Předškolní věk: 12 dětí, 1. stupeň ZŠ 9 dětí a 2. stupeň ZŠ 1 dítě (toto jedno dítě je součástí jedné rodiny se třemi dětmi). Na SŠ nikdo.

Obrázek 7 - Věk dětí v Čechách na počátku

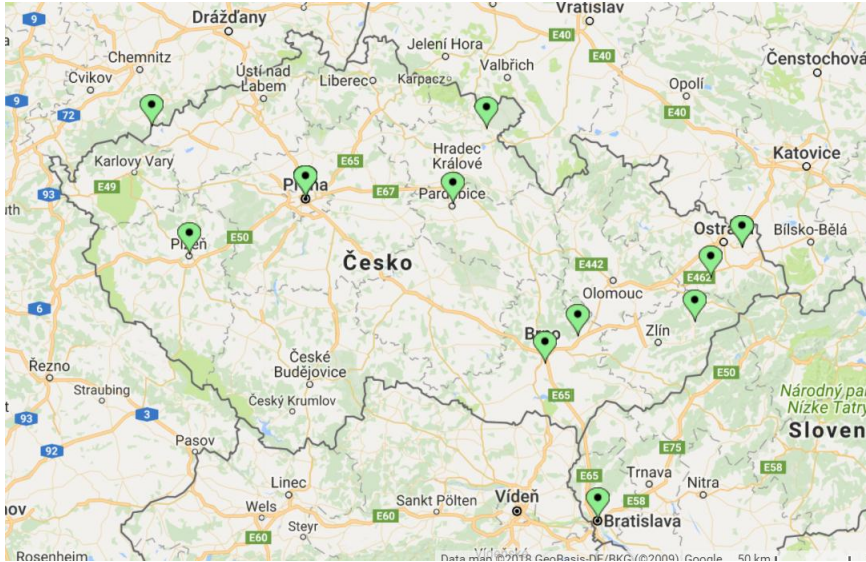
Co se týče dětí rodičů ze zahraničí, tak dětí předškolního věku byly dvě, a pak 1. a 2. stupně ZŠ v obou kategoriích po 5 dětech.

Obrázek 8 - Věk dětí v zahraničí na počátku

3.5.5 Lokace

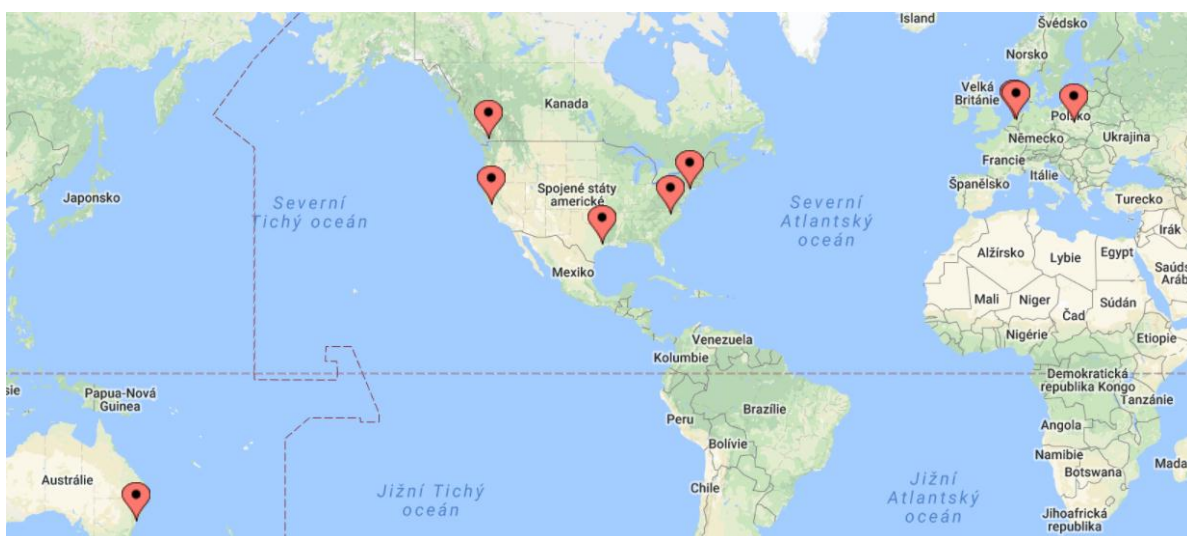
Respondenti, kteří dokázali odpovídat na otázky v českém jazyce, byli z následujících lokací

Obrázek 9 - Lokace česky odpovídajících respondentů

Největší zastoupení respondentů bylo v Praze, kde jich odpovídalo celkem 8. Další lokality byly vždy v zastoupení po 1 – Vsetín, Luleč, Kopřivnice, Plzeň, Rajhradice, Havířov, Vejprty, Pardubice, Červený Kostelec a byl zahrnut i jeden respondent ze Slovenska - Bratislava, SR. To z důvodu jazykového.

Zde je lokace účastníků výzkumu ze zahraničí:

Obrázek 10 - Lokace respondentů v zahraničí

Jedná se o respondenty z Nizozemí a to konkrétně z Amsterfoot a Amsterdam, Spojených států amerických – San Francisco, Raleigh - Severní Karolína, Texas – Houston a New Yorku. Dále z Kanady – Vancouveru, z Polska – Lodže a z Austrálie – Nový Jižní Wales, Sydney.

3.6 Odpovědi respondentů

3.6.1 Kategorie worldschoolingu

Nejdůležitějším údajem však je, do jaké kategorie worldschoolingu rodina spadá. Jedná se o základní 4 kategorie.

1. Cestovatel pobývající na jednom místě – především se jedná o rodiny, které pobývají na rodném území a občas vycestují do zahraničí.

V první kategorii bylo respondentů nejvíce, některé chtěly být součástí výzkumu, i když již byla data pro tuto kategorii nasycena. Jsou tedy zahrnuti do výzkumné části taktéž.

2. Nekonvenční tradicionalista – zde se jedná převážně o rodiny, které dítě či děti zapsaly na školu v zahraničí.

3. Organizovaný dobrodruh – zde se jedná převážně o rodiny, které se rozhodly pro výchovu samovzděláváním, domácím vzděláváním, či vzděláváním pomocí soukromého lektora

4. Světový descolarizátor – jedná se o rodiny, které protestují proti institucím a cestují s dítětem nehledě na instituce.

3.6.2 Příběhy rodin

Cestovatelé pobývající na jednom místě podali následující výpovědi o svém příběhu:

Pro tuto kategorii bylo příznačné cestování s dětmi o prázdninách, dělání různých výletů, cestování ve volných chvílích. Zde je výběr relevantních popisů od rodin:

„Jsme rodina se dvěma dětmi, 5 letým Kryštofem a desetiletou Julinkou. Cestujeme ve volných chvílích, co se dá. Zejména po Evropě a ČR. Domníváme se, že je to přínosné pro všechny.“

„Jezdíme na výlety i dovolené. Jsme rádi co nejvíce venku.“

„Máme jen krátké příběhy, třeba dovolená v karavanu - trek po j. Čechách, nebo Vysoké Tatry s ubytováním zdarma, snažíme se cestovat lowcostově, snad již bude více času a možností. Děti to chtějí. Děti pravidelně jezdí s manželem kamionem po Evropě.“

„S manželem jsme 10 let a vždy jsme rádi cestovali, ani mateřství nás nezastavilo. Nejdříve jsme jezdili blíž a třeba jen s jedním kusem, teď dáváme i USA s oběma našimi malými dětmi. Svět je pro ně skvělá škola, otevírají se jim obzory, dcera má teď větší motivaci se učit anglicky, protože pochopila, že jinak jí ve světě nikdo nerozumí. Učí se líp, co je stát, země, město, moře, jak se dá cestovat. Jsou to světáci a neotáčejí se hloupě za lidmi s jinou barvou kůže či jinak oblečené, než jak se to nosí u nás. Vědí, že svět je barevný a lidi vypadají různě.“

„Miluji cestování, a proto jsme každou volnou chvíli trávili s manželkou na cestách. Když se narodily děti, tohoto koníčku jsme se nechtěli vzdát, i když jsme na cestách třeba jen 5 týdnů v roce a o víkendech. Snažíme se každou volnou chvíli trávit na cestách alespoň v našem okolí. Milujeme aktivní způsob trávení dovolené, využíváme maximálně každou

chvilku. Cestu máme dopředu nahrubo naplánovanou, abychom nepropásli nic zajímavého v okolí.“

Jak zní poslední výpověď, jedná se zejména o rodiny, které cestovaly již před narozením dětí. Také se jedná o rodiny, které svazuje práce, ale zároveň touží po objevování světa a vzbuzování zvědavosti ve svých potomcích.

Nekonvenční tradicionalisté vypovídali:

„Než jsem měla děti, tak jsem dost cestovala. Když se mi narodila první dcera, tak jsem se usadila. Chtěla jsem mít chvíli klídek a cestování mi ani moc nechybělo. Ale po narození druhé dcery už mě to doma začínalo nudit. Nejdříve jsme jezdili víc po Čechách (hory, campy atd.) Když byl druhé dceři rok, začali jsme jezdit i do zahraničí. Zatím jen Evropu. Před měsícem nastoupila starší dcera do školy v Londýně, tak už vyjíždíme jen na prázdniny. Naštěstí jich tam mají v průběhu roku hodně, tak se budeme snažit každé využít, abychom se někam podívali. Holčám je 2,5 a 5,5.“

„Dcera chodí do druhé třídy a syn do školky. Když s námi byla dcera v New Yorku, byly jí 3 roky. Loni v létě s námi byly obě děti v Chicagu a pokud někdo měl sebemenší cestovatelský problém, tak jsme to byli my dospělí. Děti ne. Skvěle šlapali s batůžky na zádech, o všechno se zajímaly, v letadle byly nadšené. Stačí jim přizpůsobit trochu program a děti sežerou cestování i s navijákem a užijí si ho. Nemají problém s posunem času, jinou stravou nebo změnou životního rytmu. A proto je bereme s sebou, aby jim tahle pohoda vydržela dál.“

„Cestujeme s dvěma dětmi. Já pocházím z Prahy, ale vyrůstala jsem v Rakousku, stejně jako můj manžel. Naše děti chodily do školy v Rakousku, Anglii a nyní žijeme v Austrálii.“
(pozn. přepsáno z horší češtiny)

Co se týče nekonvenčního tradicionalisty v zahraničí, vypovídal následovně:

„S manželkou jsme žili po světě ještě předtím, než jsme měli děti. Oba jsme mezinárodní učitelé. Cestování pro nás vždy bylo důležité. Narodili se nám chlapci zatímco jsme žili v Bangkoku. Přestěhovali jsme se do Saudské Arábie, kde jsme strávili osm let. V současnosti si dáváme rok pauzu, abychom mohli cestovat na plný úvazek. To nám umožnilo se dostat na místa a události, které by školní rozvrh neumožnil. Dostali jsme se na Den Mrtvých v Oaxace (pozn. Město v Mexiku) a na Holi v Indii. Dostali jsme se do mnohem

vzdálenějších koutů, kam je běžně problém se dostat jako například Velikonoční ostrovy, Galapágy a Sulawesi. V červenci budeme začínat nové učitelské práce v Beijingu. Naši kluci budou navštěvovat naše školy.“

Jedná se o rodinu dvou dvanáctiletých dětí původem z Amsterdamu

„Žijeme teď jinde než je naše rodná země a odtamtud také cestujeme. Ne protestujeme proti školnímu systému, pouze cestujeme. Cestujeme hodně, alespoň 4 až 5 měsíců v roce. Různé kontinenty, různé venkovní přírodní aktivity, trocha kultury, žádné turistické památkářství.“ (pozn. přeloženo z anglického jazyka)

Tato rodina již procestovala Thajsko, Indii, Řecko, Egypt, Turecko, Německo, Holandsko, Švýcarsko, Itálii, Ameriku, Kanadu, Brazílii, Austrálii, Jižní Ameriku, Izrael, Španělsko, Portugalsko, Francii a další země.

První rodina tedy teprve začala provozovat tento životní styl, u druhé rodiny je vidět nadšení dětí a správná forma motivace dětí do poznávání. Je také zřejmé, jak jsou děti adaptabilní a přizpůsobivé. Třetí rodina už tuto formu worldschoolingu provozuje řadu let a na různých lokacích. Čtvrtá rodina zas dává inspiraci, co se týče způsobu výdělků na cestách a ukazuje zjevné výhody cestování v době školy.

Organizování dobrodruží se našli převážně v zahraničí. Jedná se tedy o rodiny, které vzdělávají potomky pomocí domácího vzdělávání.

Zde se jedná o rodinu se třemi dětmi, 15, 13 a 11 let. Dvě dcery a jeden syn.

„S manželem jsme vždy milovali cestování a vzali jsme děti na několik míst po celém světě. Ale začali jsme mluvit o cestování na plný úvazek jak naše děti stárly a máme s nimi jen pár letních prázdnin než budou na vysoké. Někakým způsobem to, že jsme si povídali o cestování full time se změnilo v to, že jsme oba ukončili práce, prodali dům a plánování šestiměsíčního výletu kolem světa. Teď je to náš druhý měsíc na cestě a je to úžasná zkušenost“

Zde vypovídá matka s předškolním dítětem

„Vždy jsem vzdělávala své dítě domácími vzdělávacími. Takže ani žádná školka nebo jesle. Až poslední dobou jsme začali cestovat. Před tímto jsme dělali kratší výlety. Zjistila jsem, že se můj syn naučí nejvíce když je ve světě a objevuje to, co ho zajímá. Miluje muzea a hrady a pozoruje lidi, jak pracují.“

„Cestujeme zhruba 3-4 měsíce a snažíme se to zvýšit na 6 měsíců v roce. Imigrovali jsme do Kanady, což je pro nás druhá imigrace v životě. Zatím děti vzděláváme domácím vzděláváním a cestováním. Máme 1 dítě ve věku 1. stupně ZŠ. Já se narodila v USSR, vyrostla v Izraeli a žijeme v Kanadě, Vancouveru. Hodně cestujeme po Kanadě a v zahraničí.“

Zde vypovídá rodina se dvěma dětmi, kteří vycestovali na půl roku do jihovýchodní Asie.

„Jednoho dne, po dalším neúspěšném hledání alespoň trochu finančně dostupného bydlení jsem poslala manželovi zprávu „co kdybychom si místo většího bytu vybrali větší svět?“ Manžel nechápal. „Budeš si pamatovat ten den, kdy jsi koupil byt za dvacet let? A když ne, co si budeme pamatovat?“ Odpověď se vždy točila kolem našich cestovatelských zážitků, času tráveného spolu, lidí, které jsme potkali a které stále máme ve svých životech. „co kdybychom utratili část peněz na bydlení za výlet na který nikdy nezapomeneme?“ Nebyla to věc, která by se stala ze dne na den. Jen jsme zaseli seménko a bylo potřeba o něj pečovat, ale na konci jsme šli z „tohle se nikdy nemůže uskutečnit“ na „zkusme to udělat“. A taky že jo!

Přidala jsem se ke skupině na facebooku „Worldschoolers“ a hned mě chytil jejich životní styl, vzdělávací možnosti a volnosti které tyto rodiny měly a taky těmi všemi úžasnými fotkami. Cestování pro nás nebylo nové. Máme zkušenosti s výměnou domů, jsme zkušení cestovatelé, hledáme různé zkušenosti a vidíme hodnotu ve vystavování dětí novým kulturám a prostředím. No ale co manželova práce? Nebo škola dětí? Jaký to bude stát se nomády? Jako první krok jsme si domluvili schůzku s ředitelkou naší školy. Netušili jsme co od toho čekat, ale byla neuvěřitelně chápající a podpořila nás. Byla z nás nadšená a ujistila nás, že se Londýn a Lola naučí více životních lekcí cestováním, než by měli šanci se naučit ve školním prostředí. Můj manžel se zdráhal požádat v práci. O dlouhodobé dovolené v této firmě neslyšeli a obával se, že ho nepodpoří a že si o něm v týmu pomyslí, že je to dezertér. Ale ve skutečnosti se stal pravý opak – jeho manažer ho podpořil a ujistil ho, že mu podrží místo až se vrátí. Také věřili, že bude lepší vedoucí se zkušenostmi, které po cestě získá.

Tak jsme v prosinci, den před Vánoce roku 2017 vyrazili s čtyřmi kufry plnými oblečení na naše veliké dobrodružství. Začali jsme v Singapuru, abychom se aklimatizovali na časové pásmo po 36 hodinách letu a přesunech na letištích. Náš další cíl byl Vietnam. Cestovali jsme z jihu na sever z Ho Chi Ming do Hanoje. Zakusili jsme bláznovství Ho Chi Minh v průběhu nového roku, vyjeli jsme na výlet na Mekong Delta (ryžová miska Vietnamu);

sledovali východ slunce a Červených Dunách Mui Ne; naučili jsme se vyrábět lucerny v Hoi An; sjížděli jsme na kajaku Ha Long Bay; pracovali na polích s vodními buvolí, navštívili nespočet pagod a hráli si s místními dětmi na ulicích Hanoje. Rozhodli jsme se dát našemu cestování nový aspekt – dobrovolničení. Najít dobrovolničení pro celou rodinu může dát občas zabrat ale zvládli jsme to. Učili jsme angličtinu v Sapa, severním Vietnamu diskriminovaným studentům z Blafu Hmong hilltribe. Londýn a Lola učili jejich oblíbenou písničku „Count on me od Bruno Marse“ studenty zatímco hráli na ukulele. To není „jen“ zkušenost co si člověk už navždy bude pamatovat; je to místo kam se vrátíme, kde budeme mít přátele a kam budeme opět přijati jako rodina.

V Laosu jsme se vypravili a zůstali jednu noc ve vzdálené vesnici v horách a bez elektřiny Khmu. Manžel vzal naši dceru na záchod uprostřed noci s baterkou z mobilu v podřepu. Když se vrátili zeptal se mě „jak lidé žijí bez elektřiny, bez pitné vody a bez teplé vody?“

Množství odpadků na ulicích, které jsme potkali v nějakých místech je smutné a zarazující. To nám pomohlo si víc uvědomovat to, jak používáme a zneužíváme přírodní zdroje víc než kdy dřív. Máme s dětmi dlouhé konverzace na téma jak udělat naše současné a domácí prostředí více ekologické a šetrné k životnímu prostředí po návratu domů. Děti s námi se učí o světě, který jsme věděli, že existuje, ale byl na míle vzdálený od naší Brooklynské reality.

V Luang Prabang, Laosu jsme viděli plakát, který hledal knižní dary do Tuk Tuk knihovny. Tahle „knihovna na kolech“ přináší knihy do vzdálených vesnic, kde jsou knihy rarita. „Rarita?“ nechápaly děti „ale jakto?“. Založili jsme GoFundMe stránku a během několika dní jsme byli schopni vybrat dost peněz na tuk tu knihovnu plnou knih, školních pomůcek a hygienických potřeb. S pomocí dvou úžasných zaměstnanců knihovny jsme navštívili školu a rozdávali knihy – naprostý luxus v této komunitě.

Náš výlet není ani z poloviny u konce – právě jsme v Kambodži a už se náš svět změnil. My všichni se změnili. Vidíme úžasnou cestu, po které naše děti jednou půjdou až tohle dobrodružství skončí. Přátelství, která jsme navázali, zkušenosti které jsme měli zanechávají stopu. Až se vrátíme domů v září, naše bydlení možná bude stejné ale svět jak jsme ho znali bude exponenciálně větší.“

Příběhy světových descolarizátorů:

„Jsme Američanka a Skot s jedním dítětem narozeným v Thajsku, právě žijeme Saudské Arábii a Kypru (střídáme to) a provozujeme unschooling s jedním dítětem předškolního věku.“ Tato rodina již navštívila Thajsko, Ameriku, Spojené Arabské Emiráty, Kypr, Saudskou Arábii, Omán, Laos, Vietnam, Kambodžu, Nepál a Singapur.

Další rodina cestuje s dětmi od miminek a zatím s dětmi ještě školou nepovinnými, ale plánují v tom pokračovat nehledě na školní povinnosti.

Zde se jedná o rodinu dvou dětí. Začali provozovat worldschooling ve věku 1. stupně ZŠ a pocházejí z Austrálie, Sydney. Worldschooling provozují v Japonsku, ale také v Austrálii a Americe:

„Vzdělávali jsme cestováním nejstaršího syna mezi lety 2000 a 2005. Byl velmi hudebně nadaný, tak potřeboval tradiční školství, aby ho v tom podpořilo. Ale všem nám chybí vzdělávání světem. Nejstaršímu synovi je nyní 19 let a jeho léta vzdělávání světem na něj mělo opravdu pozitivní dopad a na jeho vhlad na svět. Poté, co můj nejstarší syn odmaturoval z hudební střední školy, rozhodli jsme se vzít syna opět ze školy a opět ho vzdělávat světem. Trochu jsme se obávali, protože mu bylo 13, ale je také dyslektik a mám pocit, že tradiční školství pro něj není. Zatím vzdělávání a výchova světem byla nesmírně pozitivní zkušenost. Cítí se mnohem lépe mimo školu. Zažíváme spolu úžasná dobrodružství. Žijeme okamžikem a uvidíme, co přinese budoucnost.“

„Jsme rodina z Polska, Lodze. Milujeme cestování, občas zůstaneme déle, také existují místa, kam se rádi vracíme (každou zimu trávíme v Indii). Máme jedno dítě na 1. stupni ZŠ“

3.6.3 Věk pro worldschooling

Když byli dotazováni, **který věk je pro praktikování worldschoolingu nejlepší**, zaznělo několik různých odpovědí:

„Přínos je to v každém věku i když v každém věku tzn něco jiného“

Ti, co tvrdili, že nejlepší pro praktikování worldschoolingu **je předškolní věk**, nejčastěji vypovídali, že není potřeba řešit školní docházku. Některé odpovědi byly zaměřené na vyvarování se negativům:

„Nemusí řešit povinnou školní docházku“

„Jsem zastáncem školní docházky, i když není škola jako škola.“

„Starší děti už potřebují, kamarády a proto není dobré se tak často stěhovat“

„Dítě dokáže lépe zpracovávat změny“

Některé odpovědi byly zaměřeny na pozitiva:

„V tomto věku získává dítě všeobecný přehled a díky cestování dost předběhne své vrstevníky. Nasává znalosti, zkušenosti a podněty ze svého okolí. Na základní škole již podle mého názoru potřebuje srovnání se svými vrstevníky.“

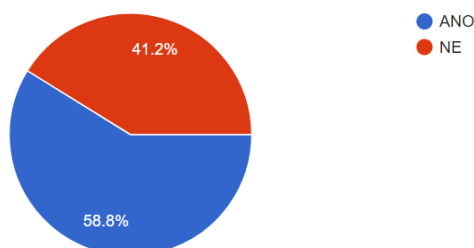
Ti, co tvrdili, že nejlepší pro praktikování worldschoolingu **je 1. stupeň ZŠ**, uváděli následující důvody:

„Najviac vedía nasávať , porovnávať, spájať, aplikovať...“

„Děti nasávají jako houby a otevírají si obzory. „

3.6.4 Jazykové vybavení a překážky

Co se týče **jazykových bariér**, někteří se s nimi potýkají a některé rodiny ne. 10 rodin tvrdilo, že se s bariérami potýkají a 7 rodin, že ne.

Obrázek 11 - Jazykové bariéry

Rodiče, kteří uvedli, že se potýkají s jazykovými bariérami, uvedli, že s nimi vypořádávají následujícími způsoby:

Některé odpovědi byly **kladného** charakteru:

„Dítě neřeší a učí se jazyk za pochodu, rodiče se pilně věnují samostudiu (Duolingo, Podcasty) a inteligentní konverzaci s domorodci. V době pobytu na základně v ČR jazykový kurz.“

„Dítě si rozumí se všemi vrstevníky - každé hovoří svým jazykem a vždy se domluví na hře, postupu kreslení, na všem.“

„Naše děti mluví anglicky, což nám situaci v některých zemích ulehčuje, ale tam, kde to nejde, se snažíme vždy naučit základní slovíčka a používáme ruce, nohy, pantomimu :) Také je obrovským pomocníkem Google Translate“

„Dělají co mohou Snažíme se je učit slova a fráze v jazyce země, kam jedeme. Na místě se učí přirozeněji při hře s kamarády“

„Děti nemají problém. Dospělí aj, nj a gesty.“

„rukama, nohama :D“

„Deti sú bilingválne od narodenia(sj,aj)“

„Anglicky umíme my dospěláci, takže na nás je se domluvit, v USA na některých místech lidem moc nerozumím v obchodech a v hospodách, čili těm chudším, co dělají na kase

v supermarketech nebo servírku v baru špatně rozumím, takže objednávání jídla je někdy na dlouhé lokte. Mekáč to jednou jistil, ten známe a víme, jak to tam chodí...“

„Moje děti jsou velice společenské, domluví se rukama nohama.“

„Se svými vrstevníky si dítě i bez znalosti jazyka porozumí. Časté cesty do Polska vedou i k určité znalosti jazyka.“

„jazyková bariéra problém není, anglicky umí stejně dobře jako česky“

„Nebojíme se“

„snažíme se naučit pár místních slov a používáme řeč těla.“

"Usmívejte se! Bud'te přátelští. Obecně lidé chtějí pomáhat."

"Zkousím být kreativní. Požádala jsem dívku aby mluvila do mého telefonu a pak překládala výsledek, abychom mohli získat ubytování".

"Zkousíme se naučit pár místních slov, používat neverbální komunikaci"

"Trpělivost. Dělat co jde, být přátelský, používat Google Translate a gesta."

"Jazyková bariéra mi nevadí."

"Naučit se základy"

Často tedy zaznívala odpověď, že se dá dorozumět i pomocí neverbální komunikace a zároveň, že se děti učí jazyk země, do které cestují přímo, když jsou v ní.

Ale zazněly i odpovědi **ne tak kladně laděné**:

„Není to jednoduché praktikovat 3 jazyky, cist v 3 jazycych atd. Sama jsem nikdy nechodila do české školy, tak čeština se u nás spíš mluví, ale nepíše. V němčině učíme děti i mluvit i psát a číst.“

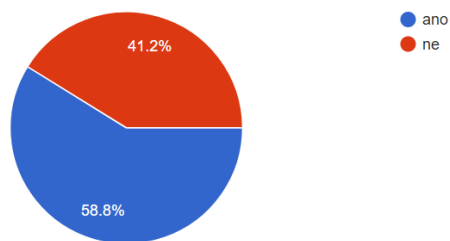
"Jak nejlíp to jde - zvládnáme"

3.6.5 Kulturní odlišnosti a začlenění

Způsob vnímání kulturních odlišností se moc nelišil.

Zde je poměr rodin, které vnímají velké kulturní odlišnosti s těmi, které je nevnímají.

Opět na ně 10 rodin narazilo a 7 ne.

Obrázek 12 - Kulturní odlišnosti

Odlišnosti byly vnímány víceméně jednohlasně velmi pozitivně.

„Vnímám je pozitivně - klid, mír, pohoda, úsměv, popř. zajímavé “exotické” zážitky v podobě workaway u rodiny mimo systém“

„Jednoznačně pozitivně, dítěti se velmi líbí odlišné kultury a často je doma vzpomíná - život beduínů v poušti, život kazašských zemědělců atd.“

„Určitě pozitivně. To je na cestování to krásné - poznáváte nové kultury tak, že otevíráte oči a srdce. Nesnažíte se soudit. Jen to vnímáte, pozorujete a absorbujete. Někdy nám to nedává smysl, ale to je v pořádku. Prostě to jen respektujete.“

"jeden z našich cílů je vystavit je mnoha kulturám a naučit se, že lidé všude mohou vypadat rozdílně (nosí rozdílné oblečení, jí jiné jídlo, mluví jiným jazykem, žijí v domech jiných stylů..atd) ale že jsme součástí lidské rodiny a my všichni toho máme hodně společného.

"Vždy se člověk učí něco nového z rozdílů"

"To je důvod proč cestujeme. Chceme vidět že lidé jsou jiní a každá kultura má věci, z kterých se můžeme učit. Každá kultura má rysy, kterým bychom se měli vyhnout. Všechny představují vzdělávací zkušenosti."

"Obvykle pozitivní, až na situace kdy jsou lidská práva v ohrožení. Máme rádi rozličnost a jedinečnost"

"Neumím si představit, proč by to bylo negativní. Existují kulturní rozdíly se kterými nesouhlasím ale to ještě stále není negativní."

"Vidím obě strany. Člověk jen získává novou perspektivu a bere si nové charakteristické rysy které si zamiloval"

"Představuje to možnost jak pro rodiče tak pro děti se vzdělávat a učit"

„Pozitivně, ale v tom momente když má člověk přehled přes různé kultury vždy by chtěl to nejlepší s každého systému pro své dítě. Takže u toho jsou i negativny stránky.“

„Respektuji je v zemích, kde patří, kde je jejich původ.“

„pozitivně, protože kdybychom na ně nenarazili, tak o nich nevíme :-)"

„Je super že děti vedí že odlišnost' je normálna a obohacující“

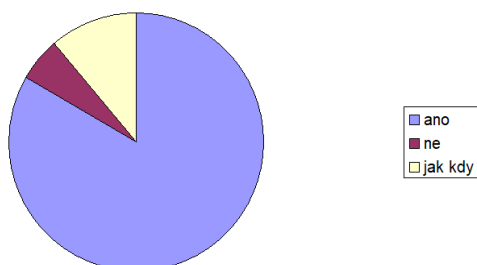
„V USA a zejména v Chicagu byli super slušní i bezdomáci na ulici. Děti je zdravily, už věděly, kde který zpívá nebo na něco hraje, zajímaly se o jejich příběhy. V Praze se jich bojí, i bezdomáče máme nějaké špinavější a nebezpečnější než v Chicagu... Líbí se jim různé barvy kůže, společně sledujeme jiná auta, která jsou v USA obrovská. Všude na ulicích v Chicagu jsme sledovali pořádek a kytky a zelen, v New Yorku zas nepořádek, odpadky a lidi odhazující odpadky třeba i po snídani, kterou si dali ve vagonu metra. Takových věcí si děcka hodně všimaj. Taky oceňují hrací plochy, hřiště, v USA jsou super, je tam toho hodně i v New Yorku a o Chicagu ani nemluvě, to je boží město pro děti, šachové stolky z kamene jsou tam všude. Taky děti vnímaly jiné chování v restauracích, v Čechách nejsou děti všude vítány, v USA jsou to mazlíčci, o které obsluha většinou pečuje jako o vlastní. I na letišti a při kontrolách jsou tam na děti hrozně hodní, vlastně to všude, kde jsme jezdili a létali. V USA dětem vadilo a musely si zvyknout, že se nečůrá na ulici jako u nás, je to tam složitější a málem to stálo pár mokrých kalhot, než se naučily, že musejí chodit včas a říkat si včas. Taky jsme si zamilovali americké policajty, kteří jsou vstřícní a se vším pomůžou. Děti jsou ve světě brána ke konverzaci a hezkému chování, jak vidí někdo rodinu s dětmi z takové dálky, hned si s námi vykládali a tak.“

„Kulturní odlišnosti hodnotím pozitivně, dítě díky nim získává větší rozhled“

„Většinou pozitivně“

„Je krásné přijmout rozdíly v jednotě a vidět mnoho podobností v lidech po celém světě“

Rodiče byli tázáni, zda jejich děti **zapadají do kolektivu**

Obrázek 13 - Přijetí v kolektivu

Ve většině případů (15) odpověď zněla ano. Pouze u jednoho dítěte byla zaznamenána odpověď, že hůře a zbytek se schoval do kategorie jak kdy. Zde jsou rozepsány úplné odpovědi vybraných respondentů.

„Jak kdy a jak v čem, horší v uzavřeném stálém kolektivu, lepší při náhodném setkání, třeba na hřišti“

„Všechny děti zapadají naprosto bez problému. Jsou komunikativní a otevřené. Samozřejmě, že každé v jiné míře, ale problémy s tím nemá ani jedno z nich.“

„Áno, na cestách sa často a ľahko vclenuju do nových kolektívov a ľahko si kolektív vedia urobiť aj v lietadle :)“

„Máme zdravotní problémy u jednoho z dětí, tak těžko říct“

Dále bylo zkoumáno, jaké **faktory ovlivňují** (pomáhají, či komplikují) **začlenění se do kolektivu**.

„Flexibilita, hravost, touha po sociálním kontaktu, sebedůvěra/ nejistota, introverze“

„kolektiv nezná podrobnosti našeho cestování, jen vědí, že jsme někde pryč a dětem v předškolním věku je jedno, jestli jejich kamarád někde byl nebo ne, hrají si, když jsou spolu a chybí jim, když je pryč.“

„Děti nejsou zvyklé na věkové jednotvárnou skupinu, jsou zvyklé komunikovat i přes jazykové bariéry, jsou otevřené, schopné tvořit dohody, respektovat odlišnost.“

„stydlivost komplikuje“

"Jedno mé dítě je obzvláště stydlivé ale doufám, že tento výlet jí pomůže získat sebevědomí"

"Jeho divokost?"

"Mají osobnost, která sedí k jejich přáním a potřebám stupně socializace"

"Jsou trochu stydliví a nevidí smysl v tom si vytvářet nové kamarády, když se od nich stejně odstěhujeme"

"žádné"

"Můj syn je poněkud neobvyklý ale nemá sociální problémy. Obvykle se dobře adaptuje při setkávání se s novými lidmi"

"Můj syn je plně socializován"

"Oba jsou velmi společenští"

"Hodně zkušeností, trochu rozdílných zájmů a velká masa vědomostí."

„Přispůsobit se komunikacy v každy zemy není jednoduché, ale právě to se děti naučí. Ne jenom jazyk, ale hlavně jak se koukají, jak zdravý, jak komunikují, jaký jsou rozdílný zvyky a pravidla. Třeba v Austrálii je hodně fokus aby děti si chránily 'private parts' - takže se komplikovaně převlíkají aby je nikdo neviděl, tak ne prsa který nemají. V rakousky hodí bikini do kouta po 2 dnech a klidně skočí do jezera nahatý nebo jenom v kalhotkách.“

„Komplikace: dítě s PAS, sociálně obtížně začlenitelné“

„Otevřenost, průbojnost, tolerance“

„pomáhají - komunikativnost u jednoho, komplikují - konzervativnost u druhého“

„Pomáhají: sebevědomí, rozhled, upovídanost, zvědavost, nebojácnost, přátelská a veselá povaha ~ obě děti.“

„prostřední dítě máme stydlivější, ale jsou společenští všichni“

„Schopnosť vedieť sa podeliť, empatia, štedrosť, zvedavosť, spoločenskosť, názorný príklad od rodičov, zvyk byť v kolektívach“

„Dcera je světačka a ničeho se nebojí, začlení se všude skvěle a rychle. Syn je trochu stydlín a nejraději je se svou rodinou. Než si někoho oblíbí, trvá to, ale je pak věrný a s takovým kamarádem jede i na tábor a tak.“

„Starší dcera je velmi přátelská a společenská, takže se začleňuje velmi snadno. Mladší zatím kolektiv nevyhledává“

„Pomáhá začít cestovat v nižším věku“

„komunikativnost, snaha a ochota pomoci jiným, tolerance“

"ochota vidět věci v životě z nadhledu"

"otevřenost a kontakt se všemi"

"Zkoušeli jsme jim pomoci zůstat v kontaktu s jejich spolužáky v Saudské Arábii. Právě jsme byli asi týden v Dubaji, kde měli příležitost potkat nějaké staré přátele. Také jsou nadšeni z toho, že se dostali do nové školy, kde mohou mít větší okruh přátel."

"Nadšení interagovat a potkávat nové lidi, zkoušet nové věci."

"Je vtipný, světačkový a velmi nepředpojatý"

"Udělal jsem si magistra z psychologie, takže používám své vzdělání jako pozadí v životě"

"když dítě není stydlivé a dobře komunikuje s lidmi všeho věku"

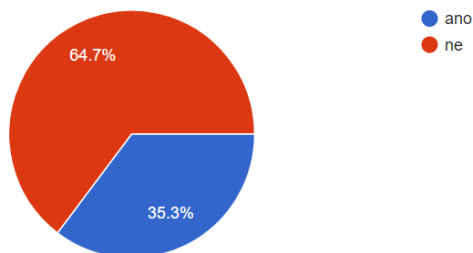
"Sice to není charakterový rys ale vyrůstání částečně v Evropě a potřeba se přizpůsobit dalšímu jazyku, prostředí. Rodiče (my) jsou společenší a mají pravidlo otevřených dveří - obecně vítání přátel a výměna bytů to vše tomu přispívá (alespoň myslím)"

3.6.6 Příprava na worldschooling

Ne všichni **připravovali svého potomka na worldschooling**

Připravovali jste dítě nějak na worldschooling?

17 responses

Obrázek 14 - Příprava na worldschooling

Bylo zaznamenáno 11 odpovědí, že ne a 6 ano. Stejný poměr odpovědí byl zaznamenán i u otázky, zda rodiče připravovali na worldschooling sami sebe.

Rodiče, kteří **připravovali dítě na worldschooling**, uvedli, že dítě připravovali následovně:

Někteří se připravovali především po jazykové stránce

„s angličtinou jsme začali už od prát“

„Řeči jsme vždy udržovaly, četly v nich etc. Taky ale je jasné ze se děti který mají více řeči učí víc pomalu číst. Je to víc práce.“

Pozn. Řeči = jazyky

Některé rodiny přípravu pojaly v rámci učiva do školy

„Syn je ještě ve školce, má odklad školní docházky, tak ho budu chystat doma, mám od logopedky super knihy pro přípravu předškoláků, podle které jedeme. Taky grafomotorickou přípravu máme a logopedii děláme už půl roku doma i venku formou hry. S dcerou na cestách jedeme učivo podle předběžného zadání její učitelky, aby nic nezameškala a pak ještě

doháníme, co měly děcka třeba za domácí úkoly a tak. Je toho vždycky hodně a donutit se na cestách dělat školu, je něco... Proto nejezdíme déle než na týden, aby toho nebylo moc...“

Někteří připravovali dítě na worldschooling pomocí vysvětlení celé situace:

„Nevím, zda tomu říkat příprava, ale rozhodně měly všechny tři děti (respektive dvě, protože nejmladší tenkrát ještě moc nemluvila) možnost se k tomuto plánu vyjádřit. Byli jsme s manželem připraveni přihlédnout k jejich možným výtkám, ale naštěstí byly z nápadu nadšené.“

„Diskuze o tom, co nás čeká“

„Vysvětlení, kam jedeme, proč tam jedeme, co od toho očekáváme a jaký to bude mít na každého dopad.“

"Vždy jsme měli domácnost zaměřenou na vzdělávání takže jsme často mluvili o jiných zemích a navštěvovali jsme jiné země jak jen se dalo."

"Několik měsíců jsme měli atlas na stole, četli jsme knihy zaměřené na cestování a hodně jsme o tom hovořili"

"Mluvili jsme o tom asi 12 měsíců před tím, než jsme to uskutečnili."

"Vlastně poměrně málo.. vysvětlili jsme mu co to bude obnášet"

Někteří přípravu nepotřebovali, protože je to jejich způsob života

„Cestování je normální součástí životního stylu rodiny, tudíž se krom balení kufříku žádné speciální přípravy nekonají.“

„nepřipravovali, přišlo to samo“

"Cestovali jsme s nimi od té doby co jim bylo několik týdnů. Považují se za sezónní cestovatele"

"Narodil se v zahraničí a cestovali jsme od doby, co se narodil"

"Brali jsme ho s sebou všude"

Ti, co **připravovali sami sebe na worldschooling** uvedli následující:

Někteří řešili právní stránku, jiní řešili spíše své děti, jiné rodiny se scházely s rodinami, které již něco obdobného absolvovaly. Jiné rodiny zas vybíraly projekty, kde by mohli pracovat, procházeli webové stránky, jiní se učí za běhu.

„Výběr vhodného projektu/rodiny v rámci workaway, nastavení soukromých pravidel fungování - jízdní řád minimálních požadavků.“

„Učím se v procesu, ale akorát teď se musím naučit víc o sounding out v angličtině, nebo v němčině kupuju pro děti knížky s úkolami a skouším je s nimi dělat.“

„Studium legislativy - režim plnění povinné školní docházky v zahraničí“

„zjistili sme si o tom hodně inforamcí a sešli se s pár lidmi co to již vyzkoušeli“

„Čítam webky o WS a HS, inšpirujem sa“

„S oběma dětmi dořukáváme věci, které jsou podle nás důležité, grafomotoriku a správný úchop, logopedii i psychology, když je s něčím veliký problém. Vždy vybíráme jen na dobrá doporučení a chceme vyhlášené odborníky, ně kohokoli jen proto, že to proplácí pojišťovna

„nepřipravovali, ale v případě vyššího věku dítěte již bych musel.“

"tím, že jsme hodně četli na internetu, většinou od ostatních worldschoolerů a snažili jsme se poučit z jejich chyb"

"Tm, že jsme cestovali"

"Studovala jsem, zkoumala, přidala jsem se k facebookovým skupinám a podobně. Nicméně když jsem vzdělávala svého syna světem poprvé, nic takového ještě neexistovalo. Ještě nebyl ani ukotven pojem worldschooling.

"Dělali jsme výzkumy online, mluvili s učiteli.."

3.6.7 Vzdělávání pomocí worldschoolingu

Rodiny **popsaly vzdělávání** svých potomků na cestách následovně:

„Řízenou diskuzí o aktuálních tématech z prostředí kolem nás, propojování zdrojů informací, osahání v praxi (dinosauři - zkameněliny - sedimenty v moři - návštěva podmořských jeskyní - hledání kamenů z usazenin - návštěva přírodovědeckého muzea - sopky - dokumenty na YouTube = téma na měsíc a na území dvou států)“

„u předškolního dítěte jde často o jazykové vzdělávání - samo se ptá, jak se co řekne a dokáže rozeznat podle sluchu různé jazyky, ale neumí jimi hovořit, dítě je samo zvědavé a hodně se ptá.“

Nejen tento, ale celá řada výroků v této sekci se podobá výuce, jak jí ideálně popsal Jean Jacques Rousseau.

Rousseau *„je přesvědčen, že civilizace vede k mravnímu úpadku a východisko vidí v návratu k přírodě. V roce 1762 vychází jeho pedagogický spis Emil čili o výchově, kde přináší koncepci nové harmonické výchovy.*

Rousseau požaduje výchovu přirozenou a svobodnou, která by byla vždy v soulase s věkovými zvláštnostmi dítěte a která by byla zbavena jakéhokoliv biflování, kruté kázně a potlačování osobnosti. Jejím cílem má být láska ke svobodě a schopnost za ni bojovat. Svoboda výchovy se má projevat jak v jejím obsahu, tak v jejích formách, metodách a organizaci... Výrazným rysem Rousseauovy pedagogiky je jeho citlivý vztah k dítěti. Láska k dítěti je jeden z nejsilnějších prvků jeho pedagogiky, který trvale ovlivnil moderní evropské i světové pedagogické myšlení. Veškerou výchovu opírá Rousseau o osobní zkušenost. Jedná se o pedagogický pesimismus. Dítě, které má být vychováváno a vzděláváno individuálně, má ke všemu dospět vlastním pozorováním, vlastním uvažováním, vlastní empirií. Požadavku osobní zkušenosti ve výchově obětuje Rousseau i tak základní pedagogickou normu, jako je systematickosti výuky.“ (Jůva, 1997, str. 16-17)

Jedinou knihou dle Rousseaua má být příroda. Veliký důraz klade na rozvoj smyslového vnímání. Ve věku od dvou do dvanácti let má dítě cvičit především zrak, sluch a hmatovou citlivost.

Další výpověď tomu jen nasvědčuje:

„Dítě samo na cestách vstřebává své vlastní dojmy a vnímá svět vlastníma očima - všímá si věci, které my dospělí považujeme za samozřejmost nebo si jich nevšimneme. Dítě je velmi vnímavé a samo si utváří na hodně věcí vlastní pohled a ten vysvětluje ostatním. To mě překvapuje. Také si hodně pamatuje z cest a pamatuje si i názvy míst, které je zaujaly. Dokáže rozpoznat místa, kdykoliv je někde uvidí, třeba v médiích apod.“

„Unschooling a také worldschooling“

„Každé všední dopoledne se učíme podle týdenního plánu školy. Podle pracovních sešitů a pomůcek.“

„Když můžeme, tak každý den trochu čteme atd. Když jsme v Rakousku a děti smezkají školu v Austrálii, tak se skoušíme doučovat to co nám učitele dají (či nedají, protože to nemají rádi), ale taky sama připravuju úkoly.“

„Denní studium na speciální ZŠ v zahraničí“

„Zatím pouze pozorováním a vyprávěním. Chce to rád, ale děcka to baví.“

„Učí se na cestě, ale i před cestou. O věcech si povídám, upozorňujeme je věci kolem, odpovídáme na dotazy. Řada témat přijde automaticky na cestě (jiné zvyky, jídlo, náboženství, historie...)“

„Povídáme si, pozorujeme, vysvětlujeme.“

„Kudy se jede - učí se, vypráví se, googluje, ukazuje v mapách, vysvětluje...“

To čo vidíme analyzujeme a rozvíjame do ďalších oblasti- súčasťou programu sú “náučné miesta”“

„Zatím jsem je nevzdělávala“

„Píšeme domácí úkoly, pokud odjíždíme, když je škola.“

„vzhledem k nízkému věku je to obdoba seznamování s okolními podněty jako ve školce“

Takto vypovídaly rodiny ze zahraničí

"Každé naše dítě má dělat formální matematické kurikulum online aby nezaostávali za jejich kurikulem. Navíc každé dítě má napsat dva blogové příspěvky týdně na náš cestovatelský blog, které se vztahují k našim aktivitám (aby si procvičili psací dovednosti) Navíc každé dítě má zaštiťující projekt na kterém pracují po dobu celého výletu. Pro naši nejstarší dceru to znamená učit se o politických procesech každé země, kterou navštívíme. Pro prostřední dceru to znamená učit se o vlivných ženách v zemích, které navštívíme. Pro našeho syna to je učit se o hlavních surovinách co daná země vyváží. Každé dítě musí dělat výzkum na otázky online a psát o tom, co se naučili."

"Stejně jako doma, praktikujeme odškolnění"

"Učíme se tím, že žijeme život, zkoumáme, setkáváme se s dalšími na různé workshopy, či akce. Žádné formální vzdělávání, nějaké knihy necháváme na čtení. Matika, světová orientace, sociální emocionální vzdělávání."

"Z velké části jsme se oprostili od formálního domácího vzdělávání. Učíme se mnoho a možná si budou muset zopakovat tento akademický rok až znovu nastoupí do školy."

"Obyčejně plánuju lekce a kapitoly k učení a vpracovávám je do našich výletů."

"Jednoduše se snažím dostávat mého syna do situací, které ho stimulují a z kterých se může sám učit."

"Učíme se památkářením. Někdy se mé dítě připojí v místní škole aby se začlenilo mezi místní děti."

"online"

"Je složité vzdělávat děti doma když je venku celý svět k objevování"

3.6.8 Právní aspekty worldschoolingu

Většina respondentů **nezkoumala právní stránku worldschoolingu**. Bylo zde zaznamenáno 12 rodin, co právní stránku nezkoumali a 5 rodin, co zkoumali. Toto nejspíše bude způsobeno velikým počtem rodin, které mají sídlo v Čechách a vycestují jen občas.

Ale ti, kteří z nějakých zákonů vycházeli, uvedli následující:

„Syn navštěvuje i v rámci ČR školku mimo oficiální seznam schválených škol, takže podle nového nařízení o povinném předškolním vzdělávání jsme museli řešit přezkoušení ve spádové školce. S nástupem do školy budeme kombinovat docházku do státní školy v ČR a do soukromé alternativní školy mimo ČR, právně v režimu individuálního vzdělávacího plánu nebo požádáme o dlouhodobé uvolnění ředitelku školy na dobu pobytu mimo ČR.“

„Snažíme se dopředu zjistit, jak je daná země nakloněna unschoolingu a zda-li tam existuje maximální délka pobytu, po které se na vás vztahují školské zákony dané země.“

„Vycházeli jsme z občanského zákoníku“

„Když vezmeme děti v Austrálii ze školi, abychom cestovali do Evropy, tak se školy musíme zeptat - či jim dát alespoň vědět. V Austrálii děti mohou opustit školu a více méně to jenom oznámíte. V Rakousku to právně nejde - to se musí projít oficielný proces a je to těžké vzít děti ze školy.“

„Vycházeli jsme z legislativa platné v roce 2009 - 2012 pro plnění povinné školní docházky v zahraničí“

„nastudovali sme jich niekoľik abychom neporušili žádné nařízení“

"vyplnili jsme formulář u naší místní školy"

"Měsíc předtím, než mému synovi bylo 5 museli jsme podat právní dokumenty v naší rodné zemi. Budeme cestovat zpět v září kvůli tomu. Tímto způsobem dodržujeme zákony naší země."

"nezůstáváme na jednom místě dostatečně dlouho aby na tom záleželo a víme jak to funguje v Kanadě a řídíme se kurikulem."

"mluvili jsme s ředitelkou školy a ujistili se, že se můžeme příští rok vrátit. Také jsme podepsali několik dokumentů."

3.6.9 Klady a zápory

Poté se respondenti vyjadřovali k **největším potížím**, se kterými se během provozování worldschoolingu setkali. Odpovědi zněly:

Často zaznělo, že potíže neměly žádné

„Nedokážu odpovědět. Asi žádné.“

„u předškolního dítěte žádné, nepodléhá povinné školní docházce“

„Asi jsme ještě na žádné potíže, které by stály za zmínku, nenarazili.“

„Žádné“

„Zatím ne děti jsou ještě malé“

„Nebyly“

"žádná jsme nenašli"

Na druhou stranu někteří rodiče zaznamenali potíže se školou či s prací:

„Moje práce v korporátu“

„největší potíže je mé zaměstnání, které nelze praktikovat jako home office, jsem tedy omezen určitou dobou během roku“

„Pravidelné přezkušování z národních předmětů v ČR na "kmenové" škole, kde syna neznali, nevznikl žádný pozitivní kontakt a syn odmítal na zkoušky chodit (biflování v dějepise v ČR a testování dat a suchých faktů vs. projektová práce ve třídě pro mimořádně nadané děti na Slovensku)“

„Škola“

"je obtížné vytvářet strukturu - cestování s tradiční školní prací se nekombinuje nejlépe."

"Občas se zraní city mých dětí když s mým manželem kritizujeme jejich psaní či logiku v jejich projektech."

"Největší problém byl opustit mé očekávání v tom, co se mají děti naučit. Musím se sama odškolnit."

"Přemýšlíme o cestování na dva roky nebo případně na vždy ale zjistili jsme, že naši kluci potřebují školu. Užívají si tento rok cestování ale jsou nadšení z toho, že se budou moct vrátit do školy. S manželkou jsme zkušené lektori, oba to máme potvrzené magisterskými programy ale nemůžeme učit naše vlastní děti. Vzal bych si třídu 20 dětí před tím učit vlastní děti kdykoli. Dynamika je naprosto jiná."

Některé komplikace se vztahovaly spíše ke vztahovým vazbám.

„vyřešit, aby vše bylo legální a vysvětlit babičce, že neuvidí svoje vnoučata“

„Děti neradi zmeškají školu, a neradi se odlučují od jiných dětí.“

„Člověk se k tomu musí dokopat, překonat odpor svůj i dítěte a udělat si z toho rutinu či příjemnou zábavu. A to chce dobrý přístup především a v první řadě od rodiče. I od rodiny a okolí“

"nedostatek komunity, vědomostí a pochopení"

Zde jsou ostatní důvody

"začít"

"Nedostatek jasné domácí základny."

"peníze"

Když se měli rodiče zaměřit na **nevýhody**, často zaznělo, že nejsou:

„Zatím ne, ale jsem ve střehu“ „Ne“ „Nie“ „Ne, rozšířil bych jej kdybych mohl“

"obecně nejsou, nebo se mě zeptejte v září"

Některé odpovědi směřovali k lidskému kontaktu:

„Střídání lidí, dítě není ve stejném kolektivu zároveň bych toto přiřadila i do pozitiva“

„Starší dceři chybí kamarádka ze s'školky v Čechách“

„Podle mého názoru nedostatek stálých kamarádů pro děti.“

"Občas je člověk osamělý, obzvlášť když zameškáme náš klub domácího vzdělávání kam jsme chodili každé úterý."

„Rozdělení rodiny - já a syn na Slovensku, dcera a manžel v ČR, společné víkendy“

„Všechno má svá pro a proti. Na cestách nemáme nikoho, kdo by pohlídal děti, abychom si mohli s manželem zajít na "rande", musíme aktivněji vyhledávat společnost, občas je to náročné, protože spolu trávíme 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Ale stále je těch negativ méně, než pozitiv.“

"Najít si čas jen na nás s manželkou je výzva. Zbožňuji, že jsme pohromadě jako rodina ale občas potřebujeme prostor.“

"člověk musí být stálý a společenský"

"Občas se našim dětem nelíbí, že jim dáváme zpětnou vazbu k jejich blogovým příspěvkům nebo zastřešujícím projektům. Zjišťujeme že jsou do toho zahrnuté emoce když jsou rodiče jediní učitelé dítěte."

Některé odpovědi směřovaly k času, případně penězům:

„chce to mít čas, který s prací nelze“

„Zabírá to hodně času a sil, ale vyplatí se to“

„Proste to je víc komplikované, a nakonec to taky víc stojí.“

"finanční negativa"

"Stále potřebuji získat příjem, což mám odevšud, ale ve dnech kdy mám před sebou deadline tak mí synové celé dny hrají videohry."

Naopak, když byli dotazováni na **největší přínos worldschoolingu**, respondenti ze všech kategorií se rozpovídali více:

„Pro dítě: jazyk, nové obzory, myšlení v souvislostech, samostatnost, vlastní názor. Pro rodiče: aktivní a konstruktivní čas strávený s dítětem, vytvoření zdravého pouta“

„dítě samo rozvíjí přirozenou zvědavost a absorbuje spoustu vlastních prožitků a zkušeností, aniž by je získalo zprostředkovaně přes učebnice nebo média.“

„Neustále se učíme novým věcem, otevíráme si obzory, posouváme hranice komfortu, čelíme novým výzvám a situacím. Užíváme si!“

„Návik učení se jako jedinec. Ne proto, že se teď všichni ostatní učí.“

„Já jsem sama vyrostla s více kultury, mluvím 6 jazyků, vím jak se kde pohybovat. To je nezaplatitelné. Prostě jsem kulturně flexibilny.“

„Navázání sociálních kontaktů se stejně “postiženými” dětmi, možnost individuálního rozvoje ve vlastním tempu, zvýšení odolnosti, tolerance a flexibility - aspoň v našem konkrétním případě.“

„vidění světa "komplexněji", jednodušší učení cizích jazyků, tolerance“

„rozhled dětí už od mladého věku“

„Pestrost, přizpůsobení se odlišnostem, ztráta obav z jinakosti.“

„Poznání opravdového světa a hodnot. Bytí s rodinou.“

„celkový rozhled, překonání jazykových bariér a studu“

„Sebamotivacia deti k vzdelanou“

„Dítě může být pro život lépe připraveno, než kdybychom ho nechali ladem jen státním ústavům a českému školství“

„Rozhled“

„Zodpovědnost“

„rozvoj dítěte a semknutí rodiny“

"Možnost cestovat, to je jasné! Flexibilita dělat domácí úkoly některé dny a ne jiné v závislosti na tom, jaký máme cestovní plán"

"Volné pole působnosti. Můžeme jít kamkoli nás naše zájmy zavedou."

"Můžeme trávit hodně času spolu v měnícím se prostředí, utváří to všechny členy rodiny, dává nám to vědomosti o světě a přehled skrz zkušenosti a vzpomínky."

"Můžeme vidět jak ostatní lidé žijí jejich životy a okoušíme historii a kulturu z první ruky."

"Mé dítě bylo vystavováno lidem, kteří jsou odlišní od jeho vlastního zázemí a přijímá ostatní."

"Náš vztah se stmelil. Můj syn je vyšší než já ale vždy mě objeme a líbá na čelo. Mluvíme a mluvíme a hodně se smějeme. Hádáme se jen velmi zřídka. Je to pro nás stmelující zkušenost."

"Svoboda žít a hodnotný čas s vaším dítětem."

"Perspektiva, učení se reálných věcí a zažívání života."

"Na to téma bych mohla napsat esej, je toho tolik. Ale nejdůležitější to, že dokážeme přijímat, jsme otevření a zvědaví, poznáváme nové kultury, náboženství, jazyky, jídlo a podobně. Učíme se hodnotě toho, co máme."

Na otázku, **co dal worldschooling do života rodičům**, odpovídali následovně:

Většinou šlo o poznání, svobodu, čas a spokojenost.

„Větší důvěru v sebe, v dítě i ve svět, nové zážitky“

„klid na duši, že vedu dítě správným směrem a ono je spokojené“

„Ještě víc ve mně prohloubil respekt a pokoru, uvědomila jsem si, že svět je neskutečně rozmanitý, krásný, barevný, voňavý... Začala jsem žít víc tím tady a teď.“

Opakování již naučeného :). Čas strávený s dětmi i během jejich vzdělávání a učení se respektování jejich aktuálních potřeb.“

„Svobodu moct žít všude na světě.“

„Důvěru ve vlastní dítě, které do té doby vypadalo nepoužitelné pro život, nadhled“

„všude je bezpečno“

„stmeluje rodinu, dává nám společné zážitky, vzpomínky. Máme na sebe více času.“

„dal toho hodně“

„Slobodu a ďalšie vzdelanie“

„Že, když chci, dokážu dítě naučit spoustu věcí a obohatí ho to“

„Nesnáším stereotyp a ráda poznávám nové věci.“

„Poznávání nových kultur“

„větší kontakt s rodinou a dítětem“

"můžeme cestovat a mít úžasné dobrodružství jako rodina. To je nedocenitelné."

"Potkávání lidí z jiných kultur, které bychom jinak nepotkali. To nás hodně naučilo o našem místě ve světě. Učí nás to pokoře."

"potkali jsme velké množství různých lidí z mnoha jiných kultur, viděli jsme úžasnou přírodu, všichni jsme měli šanci se sami poznat, a také trávíme čas jako rodina a spojuje nás to."

"To, že vidím svého syna bez předsudků k ostatním lidem a národům/ kulturám."

"Vše, co již bylo řečeno a také zbožňujeme cestování"

"Cestujeme, každý den se naučíme něco nového!"

"Nadšení a radost každý den z toho, že se učíme něčemu novému"

"Každým a jakýmkoli možným způsobem nám to otevřelo oči a uviděli v jak smutném stavu je naše planeta. Zoufalá potřeba zachovat naše životní prostředí a mnoho sociálních problémů."

Do života dětí prý worldschooling přispěl především:

„Nové kamarády, koníčky, zážitky, jazyk, znalosti, sebedůvěru“

„Dítě je díky cestování zkušené, klidné, není překvapené z nových typů dopravních prostředků, z různorodosti lidí a prostředí (velkoměsta, divoká příroda), vše akceptuje jako přirozené a "normální", není bojácné, nebojí se lidí a cizích věcí.“

„To bych se musela zeptat přímo jich, ale myslím si, že je baví být u moře, zkoušet nové věci, jídla, navštěvovat nové skateparky a muzea. Asi by toho bylo hodně :)“

„Nevydařené i vydařené pokusy o smlouvání proč zrovna teď. Pochopení proč se učit, když nikdo jiný se teď zrovna neučí. To nejnepříjemnější zvládnout nejdříve. A mladší dcerce obrovskou chuť se už učit také (je předškolák).“

„To ještě nevím, každopádně umí žít a pohybovat se úplně normálně v Rakousku, a Austrálii. V Čechách alespoň rozumí, to už je velká výhoda.“

„Možnost prožít druhý stupeň v klidu v kolektivu dětí s podobným vnímáním světa a s podobným tempem učení, dovednosti v oblasti projektové práce, systematické vyhledávání a třídění informací, samostatnost, zodpovědnost, zkušenost ze zdravě konkurenčního prostředí, schopnost prosadit se a prezentovat, argumentovat, kriticky myslet a respektovat názor druhých“

„zvykání na nové prostředí“

„Dělá z nich osobnosti, zbavuje je strachu z odlišností.“

„rozhled, znalosti, které by jinde nedostalo“

„Slobodu a vědomosti“

„Světáctví“

„Vidi ze svět není černobílý a získají nadhled. Brzy se snad naučí jazyk.“

„Proste cestování je dobré pro každého ne jen pro děti“

„větší rozhled, dítě se neztratí a umí si poradit“

"náš syn mnohem víc mluví do toho kam půjdeme a co budeme dělat než by měl doma, protože doma je toho příliš co se ještě musí udělat.

"přátelé po celém světě, naučilo je to anglicky, být flexibilní, trpělivosti, sebepoznání, vnitřnímu klidu a porozumění."

"Teď mají větší mezinárodní přehled. Můžou mluvit na téma nebezpečí ochrany životního prostředí o kterém se učili na Velikonočních ostrovech. Umí porovnávat jak způsoby jak je přistupováno ke smrti tím, že viděli Den Mrtvých v Mexiku, navštívili různorodé pohřby a spali v domě se zachovalými mrtvolami s lidmi Toraja ze Sulawesi. Existuje tolik různých věcí, které by se z knih nenaučili.

"Můj nejstarší syn je zvědavý, vášnivý a velmi nezávislý člověk. Nyní cestuje sám a miluje místa jako Vietnam a Kambodža. Velmi snadno se baví s cizími lidmi, je si vědom politických a environmentálních problémů. Nebojí se změn. Můj mladší syn začíná být také více jako on. Více než byl když začal se vzděláváním světem.

"Teď je mu 10 a mluví plyně 5 jazyky. Nemá žádné mezilidské problémy a dělá si přátele velmi snadno. Opravdu miluje zeměpis a dějiny.

"Praktické vzdělávání historie, sociálních dovedností, finanční vzdělávání, kultur a sociálního povědomí."

"Znalosti které jsou zprostředkovány všemi těmito zkušenosti jsou nezměrné. Jsme víc uceleni jako rodina a oni jako bratr a sestra také."

3.6.10 Pohled dětí na worldschooling

Děti worldschoolerů tento životní styl prý **vnímají:**

„Jako přirozenou součást svého života“

„nesmírně je baví, vždy nadšeně souhlasí s každou novou možností někam vyjet“

„Zatím to všechny děti baví a chtějí v tom pokračovat. Určitě se jim občas zasteskne po rodině a kamarádech, ale naštěstí setkáváme spoustu přátel i po cestách.“

„Pozitivně.“

„Pro moji starší dceru, který je 10 let - je to víc komplikovaný, nemá ráda tu změnu když od někud odletíme. Ty menší (6 let) to zatím bylo jedno, ona to nevnímá jako nenormální. Vždy tak žila. Ale když zmešká 2-3 měsíce školy v Austrálii, tak se třeba změnila dynamika mezi kamarády, že si její nejlepší kamarádka našla jiné kamarády - a to ji mrzelo, i když my to neřekla.“

„V době praktikování smíšené pocity (z důvodu neustálého cestování, rozdělení rodiny), s odstupem času pozitivně, dokáže objektivně zhodnotit pozitivní přínos“

„zatím nevím“

„děcka si to neskutečně užívaj“

„Děti to mají rády, těší se na cesty.“

„děti milují cestování, bohužel se mu nemůžeme kvůli práci a financím věnovat tak jak bychom chtěli...“

„Nevníma to nijak špeciálne je to pre nás prirodzene“

„Když je výuka čehokoli podaná dobře, dítě to vždy baví“

„Zatím nic jiného neznají“

„automaticky, nepřemýšlí o tom, raději by cestovalo déle“

"Nemají rádi pocit izolovanosti protože cestujeme rychle. Nepoznáme moc lidí do hloubky, protože jsme na každém místě pouze týden (nebo méně). My v pěti spolu vycházíme skvěle ale občas si přejeme, abychom měli více lidí u kterých bychom mohli zůstat."

"Žije tím"

"Až do teď to milovali, začínají se čím dál víc ptát kde se usadíme, že jsou už unavené z cestování"

"Užívají si to ale těší se na naše další dobrodružství"

"Myslí si, že je to normální a vzrušující dobrodružství"

"Můj starší syn si přeje, aby mohl být více vzděláván světem a nikdy nemusel chodit do školy. Říkal mi, že až bude mít děti, nebudou chodit do školy. Můj mladší syn má pocit, že se učí víc, protože ve škole se cítil odříznutý"

"Je tak teď šťastný"

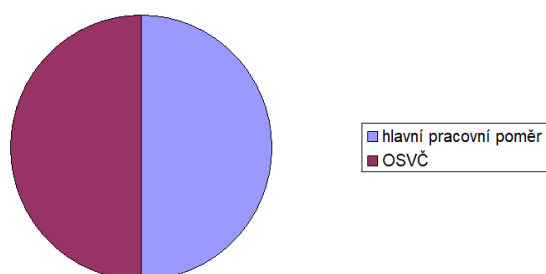
"Je nadšený a účastní se plánování"

"Nejdříve to pro ně bylo složité ale časem to bylo čím dál snazší a zamilovali si to."

3.6.11 Finanční aspekt

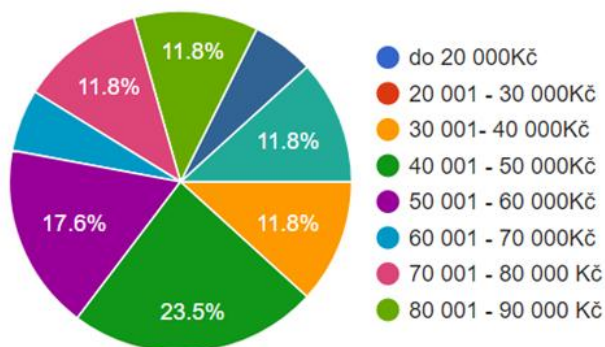
Způsob obživy rodičů praktikujících worldschooling byl:

Respondentů – 6 pracuje na hlavní pracovní poměr a 6 jako OSVČ. K tomu ale ještě zazněly další kombinace odpovědí. Dvakrát byla uvedena rodičovská dovolená, sponzoři a k tomu OSVČ, pasivní příjmy a práce na volné noze, a také „*Přítel pracuje v Londýně na hlavní pracovní poměr, a já jsem na mateřské, převážně cestuji s dětmi sama.*“

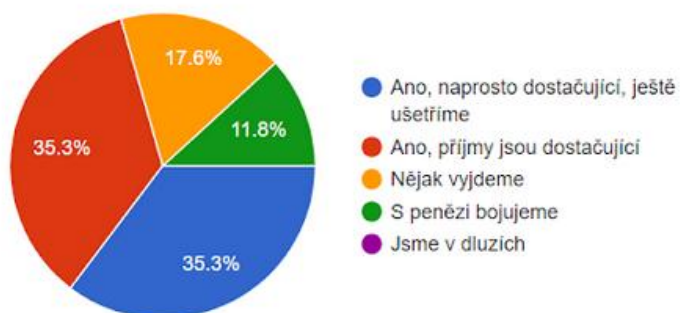

Obrázek 15 - Způsob obživy

Co se týče **příjmů**, rodiny odpovídaly takto:

Obrázek 16 - Výše příjmů

Obrázek 17 – Dostatečnost příjmů

Výše příjmů rodin, ani jejich subjektivní vyjádření neukazují u respondentů na problémy s penězi. Rodiny mají nejčastěji k dispozici měsíčně mezi 40-60 tisíci. Mezi běžné lze řadit i dva intervaly pod a nad zmíněným (tj. 20-40 tisíc a 60-80 tis.). Je třeba vzít též v úvahu, že v různých částech světa může stejná částka zajišťovat různou životní úroveň.

4 ZÁVĚR

Z výzkumu tedy vyplývá, že možnosti jak praktikovat worldschooling jsou různorodé. Rodina může jen příležitostně vycestovávat, může se přestěhovat do jiné země, kde dítě přihlásí na místní školu, může dítě přihlásit na školu v zahraničí i bez stěhování. Také je možnost vycestovat a pomocí různých projektů, případně plánů vzdělávat dítě na cestách. Z několika výpovědí však vyplynulo, že ne vždy je přínosné pro rodinné vazby, když rodiče jsou jediní lektori svých dětí. Další možnost je také vzdělávat dítě světem bez ohledu na instituce, což se v několika bodech prolíná s filosofiemi Illicha a Rousseaua.

Cestovatelé, pobývající na jednom místě převážně vypovídali, že s dětmi cestují o prázdninách, organizují výlety a cestování ve volných chvílích. Zde děti cestují v karavanech, v kamionech, příznačné pro všechny kategorie bylo, že rodiče rádi cestovali ještě před narozením dětí. I v této kategorii byly děti schopné si toho hodně odnést do života. Zde jsou rodiny často svázány pracovními povinnostmi, ale přesto se nechtějí od svého cestovatelského životního stylu.

Rodiny, které se řadí k nekonvenčním tradicionalistům, většinou žijí v zahraničí, kde také jejich děti studují. Pro všechny výpovědi bylo charakteristické, že toho chtěly s dětmi co nejvíce vidět prozkoumat. Také ukázaly, co všechno se dá stihnout pouze v době, kdy ostatní děti sedí ve školních lavicích.

Rodiny, které na cestě provozují domácí vzdělávání, jsou o něco radikálnější. Jedni prodali dům a vyrazili na cestu, další zvolili domácí vzdělávání v Čechách a až časem u toho začali cestovat a jiná rodina překonala své strachy z institucí a vydali se cestou dobrovolnické práce a ekologie na cestu životem po světě.

Descholarizátoři se vyznačují tím, že cestují po různých kontinentech. Často si worldschooling vyzkoušeli jen na určité období a pak se vrátili k tradičnímu modelu vzdělávání. Ze všech rodin vyzařovala nespoutanost a nekonvenčnost.

Z výzkumu vyplývá, že rodiny, které worldschooling praktikují, se kloní k provozování tohoto životního stylu v období předškolního věku dítěte, či ve věku 1. stupně základní školy. Předškolní věk respondenti volili zejména proto, že není ještě problém s povinnou školní docházkou a adaptabilitou dítěte. Mnoho respondentů ale nezkoumalo právní stránku worldschoolingu a ani si po dotázání neuvědomovali, že plnění povinné školní

docházky je možno i pouhým prohlášením na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, že je dítě vzděláváno.

Většina dotazovaných rodin se sice potýkala s jazykovými bariérami, ale zároveň to pro nikoho z dotazovaných nebyl problém. Většinou se domluví neverbální komunikací a naopak to vidí jako výhodu. Děti, které musí tyto bariéry překonávat, získávají větší motivaci do studia jazyka dané země. Z rozhovorů vyplynulo, že se je důležité se nebát, naučit se základy a děti většinou bariéry neřeší a dorozumí se i tak. Většina dotazovaných uvedla, že jejich děti zapadají do kolektivu.

Kulturní odlišnosti byly všemi respondenty vnímány pozitivně. Z rozdílů se prý rodiny nejvíce učí nové poznatky a vytváří si vlastní pohledy na život. Také tvrdí, že se tím děti učí, že odlišnost je normální a obohacující. Děti tím na základě výzkumu získávají větší rozhled.

Častá úskalí byla buď v oblasti škol, či s prací. Byly zaznamenány stížnosti na ranění citů dětí z důvodu kritiky práce od rodičů, kteří jsou zároveň učiteli dítěte, dále na strukturu, nemožnost opustit zaměstnání či si ho dát jako home office a také bylo vnímáno učení vlastních dětí jako nemožné. Problematické bylo i odlučování dětí od vrstevníků. Byly zmiňovány i problémy finančního rázu, postrádání základny a problematičnost začátků. Nevýhody řada respondentů nezaznamenala ale ti, co je zaznamenali, se často týkaly lidského kontaktu. Potvrdila se domněnka nedostatku stálosti a to jak kamarádů, kolektivu a osamělosti. Dále byl uváděn problém nedostatku času.

Co se týče přínosu worldschoolingu, tak zazněla celá řada věcí. Jednalo se především o osamostatnění se, rozhled, způsob trávení času a sociálního kontaktu. Formování vlastního názoru a pestrosti, nezprostředkované zkušenosti, které děti získávají nezávisle na učebnicích. Když byla řeč o přínosu worldschoolingu, odpovědi byly rozmanitější a bylo z nich cítit, že jasně převažují nad negativy. Výhody pro rodiče praktikující tuto formu výchovy a vzdělávání tkvěly v poznání, svobodě, času a celkové spokojenosti.

Věcí, co si děti worldschoolingových rodin odnášejí, byla také celá řada. Od nových kamarádů, chuť se učit, zkoušet nové věci, zároveň také kritické myšlení, zvykání si na nové prostředí, dále rozhled a vědomí, že svět není černobílý, znalosti a ucelenost v rámci rodiny.

Vnímání worldschoolingu dětmi (očima rodičů) je smíšený. Někteří worldschooleři ho popisovali jako nedílnou součást života dětí a mnohdy zaznělo, že jsou děti šťastné, nadšené, že je to baví a že si to zamilovaly.

Finančně většina rodin vypovídala, že jsou jejich příjmy dostačující, či ještě zvládnou ušetřit. Dvě rodiny s příjmy bojují a 3 rodiny vypovídaly, že nějak vyjdou.

Z výzkumu tedy vyplývá, že je to velmi komplexní téma. Nelze jednoznačně určit, zda by se tímto směrem měla rodina vydat, či ne. Z výpovědí respondentů ale mnohem více číselo nadšení a uváděly mnohem více pozitiv, než negativ. Rodiny se při následném dopisování shodly, že to nepovažují za chybu, ale naopak za velmi přínosnou věc jak pro diadické vztahy, tak poznání dítěte.

Zdroje tištěné

- CAMERON, Brent a Barbara MEYER. *SelfDesign: nurturing genius through natural learning*. Boulder, CO: Sentient Publications, 2006. ISBN 9781591810445.
- ED. GERRY BRESLIN... [ET. AL]. *Collins dictionary*. 11th ed. Glasgow: HarperCollins, 2011. ISBN 978-000-7437-863.
- DYMOCK, Ashley. *World Schooling: How to Revolutionize Your Child's Education Through Family Travel*. 2017. ISBN 978-1520958507.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
- GORDON, P. a D. LAWTON. *Britský pedagogický slovník*. 1993.
- HOEY, Brian. From Pi to Pie: Moral Narratives of Noneconomic Migration and Starting Over in the Postindustrial Midwest. *Journal of Contemporary Ethnography*: SAGE journals. University of Michigan, 2005, 34(5).
- HOLT, John Caldwell. *Growing without schooling*. Boston: Holt Associates, 2001. ISSN 0745-5305.
- HRDLIČKOVÁ, Alena. *Alternativní pedagogické koncepce*. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta JU, 1994.
- ILLICH, Ivan. *Deschooling society*. Harmondsworth, Middlesex, England: Penguin Books, 1973.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.
- JŮVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 4. rozš. vyd. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Cesta světla*. Blansko: ALMI, 2009. ISBN 978-80904344-2-4.
- KRAUS, Blahoslav. Sociální prostředí jako výchovný činitel. *Pedagogika*. Hradec Králové: Pedagogická Fakulta, 1985, 675-689.
- Ministerstvo vnitra České republiky. *Potřeby žáků s odlišným mateřským jazykem*. Praha 12, 2016. Výzkumná zpráva.

MORGAN, A. D. (2010). Journeys into transformation: Travel to an 'other' place as a vehicle for transformative learning. *Journal of Transformative Education*

OLIVER, Caroline. Lifestyle Migration. BETTS, Alexander, ed. *Global Migration Governance* [online]. Oxford University Press, 2011, 2011-01-01, str. 133-152 [cit. 2018-04-09]. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199600458.003.0006. ISBN 9780199600458.

RÝDL, Karel. *Proč jsou alternativní školy alternativní: Sborník z konference o současných celosvětových otázkách alternativního školství*. Olomouc: UP, 1991, str. 65.

STONE, M.J. & Petrick, J.F. (2013). The educational benefits of travel experiences: A Literature review. *Journal of Travel Research*, 52(6), 731-744.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

Ústava České republiky: *Listina základních práv a svobod*: podle stavu k 1. 4. 1996: úplné znění. Ostrava: Sagit, 1996. ÚZ, č. 84. ISBN 80-85789-89-2.

VALENTA, Jiří. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2017. ISBN 978-80-7554-102-4.

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění předpisů pozdějších (aktuálně ve znění vyhlášky č. 243/2017 Sb.)

WALTEROVÁ, Eliška. *Kurikulum: Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0846-6.

Zdroje on-line

Český statistický úřad. *Aktuální populační vývoj v kostce* [online]. Aktualizováno dne: 13.12.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce

Eli Gerzon [online]. 2007 [cit. 2017-05-06]. Dostupné z: <http://www.eligerzon.com/worldschooling.php>

Erasmus plus. Erasmus [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://www.naerasmusplus.cz/cz/o-programu/>

Kostelecká Yvona [online]. 2014 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: http://www.orbisscholae.cz/archiv/2014/2014_1_01.pdf

LATORRE, Evelyn. Lifelong Learning through Travel. *Delta Kappa Gamma Bulletin: ACADEMIC JOURNAL ARTICLE* [online]. 2011 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: www.questia.com/library/journal/1P3-2518391761/lifelong-learning-through-travel

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Plnění povinné školní docházky v zahraničí od 1. 9. 2017 – základní informace* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/plneni-povinne-skolni-dochazky-v-zahranici-od-1-9-2017>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Ukončení programu MŠMT „*Pokusné ověřování individuálního vzdělávání na 2. stupni ZŠ*“. 2016 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ukonceni-programu-msmt-pokusne-overovani-individualniho>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Statistické ročenky školství: výkonové ukazatele. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2017 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Národní ústav pro vzdělávání. *Co je to e-learningový kurz* [online]. [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://elearning.rvp.cz/uvodni-stranka/co-je-elearningovy-kurz>

O'REILLY, Karen. What Is Lifestyle Migration?. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 19. 12. 2014 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z:

<http://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/198255/what-is-lifestyle-migration?p=0#bio0>

TOMEŠ, Michal. Je generace Y zhouba nebo spása?. *E15* [online]. 30.3.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://student.e15.cz/agora/je-generace-y-zhouba-nebo-spasa-1283800>